



**PANDEMİ DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDET
ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE GEÇERLİK VE
GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI**

Vahit ÇİFTÇİ

**Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı**

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Aşlı SİS ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi-2022

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PANDEMİ DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDET ÖLÇEĞİNİN
TÜRKÇE GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Vahit ÇİFTÇİ

Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Aslı SİS ÇELİK

ERZURUM
2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
TEŞEKKÜR	IV
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Kadına Yönelik Şiddet.....	5
2.1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri.....	6
2.1.1. Fiziksel Şiddet.....	7
2.1.2. Cinsel Şiddet.....	7
2.1.3. Sözel Şiddet	7
2.1.4. Psikolojik Şiddet.....	7
2.1.5. Ekonomik Şiddet.....	7
2.2. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet.....	8
2.2.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Nedenleri.....	8
2.3. Şiddete Maruz Kalan Kadının Özellikleri	9
2.4. Türkiye’ de ve Dünya’ da Kadına Yönelik Şiddetin Yaygınlığı	9
2.5. Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları	10
2.6. Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Sağlık Çalışanlarının Görev, Yetki ve Sorumlulukları	11
2.7. Covid 19 Pandemisi	12

2.8. Covid-19 Pandemisinin Kadın Sağlığına Etkisi	13
2.9. Covid 19 Pandemisi ve Kadına Yönelik Şiddet.....	15
2.9.1. Covid 19 Pandemisinde Türkiye’ de ve Dünya’ da Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı	16
2.9.2. Pandemi Döneminde Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Sağlık Çalışanlarının Görev, Yetki ve Sorumlulukları.....	17
2.10. Ölçek Uyarlama Çalışmaları.....	17
2.10.1. Psikolinguistik Özelliklerin İncelenmesi/ Dil Uyarlaması	17
2.10.2. Psikometrik Özelliklerin İncelenmesi.....	19
2.10.2.1. Güvenirlik	19
2.10.2.2. Geçerlilik	24
2.10.3. Kültürlerarası Özelliklerin Karşılaştırılması.....	29
3. MATERYAL METOT	30
3.1. Araştırmanın Türü.....	30
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	30
3.3. Araştırmanın Evren Örnekleme.....	30
3.4. Verilerin Toplanması	30
3.5. Veri Toplama Araçları	31
3.5.1. Tanıtıcı Özellikler Formu	31
3.5.2. The Domestic Violence during Pandemic Scale.....	31
3.5.3. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği	31
3.6. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması Geçerlilik ve Güvenirliği	32
3.6.1. Dil Geçerliliği	32
3.6.2. Kapsam Geçerliliği	33

3.6.3. Yapı Geçerliliği.....	34
3.6.4. İç Tutarlılık	35
3.6.5. Ölçeğin Değişmezliği	35
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi	35
3.8. Araştırmanın Etik İlkeleri	36
4. BULGULAR	38
5. TARTIŞMA.....	52
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
KAYNAKLAR	63
EKLER	74
EK-1. ÖZGEÇMİŞ	74
EK-2. ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU.....	75
EK-3. ETİK KURUL ONAY FORMU	76
EK-4. TANITICI ÖZELLİKLER FORMU	77
EK-5. PANDEMİ DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDET ÖLÇEĞİ TÜRKÇE VERSİYONU	79
EK-6. THE DOMESTIC VIOLENCE DURING QUARANTINE SCALE	80
EK-7. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ.....	81
EK-8. ÖLÇEK UYARLAMA İZNİ	84
EK-9. ÖLÇEK İSMİ REVİZYON İZNİ.....	85
EK-10. GÖRÜŞÜ ALINAN UZMANLARIN LİSTESİ.....	86

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince, çalışmalarına yön vererek yardım ve bilgi konusunda bana her türlü desteği sağlayan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Aslı SİS ÇELİK'e içtenlikle teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Tez savunma sınavıma katılarak verdikleri kıymetli katkılardan dolayı Sayın Prof. Dr. Türkan PASİNLİOĞLU ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ayşe AYDIN hocalarıma,

Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı öğretim elemanlarına,

Bu çalışmayı TYL-2022-10705 proje numarası ile destekleyen Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğüne,

Lisansüstü eğitimim boyunca desteklerini gördüğüm arkadaşlarıma ve çalışmamın veri tabanını sağlayan kadınlara,

Hayatım boyunca tüm süreçlerde yanımda olan, beni daima destekleyen aileme ve arkadaşlarıma,

Teşekkürlerimi sunarım.

Vahit ÇİFTÇİ

ÖZET

Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Amaç: Bu araştırmanın amacı Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğini Türkçe’ ye uyarlayarak, Türk toplumunda geçerlik ve güvenirliğini test etmektir.

Materyal ve Metot: Metodolojik türde yapılan bu araştırma, 1 Şubat- 19 Ekim 2022 tarihleri arasında Türkiye’ de yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstü, evli ve okuryazar olan kadınlar oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmaya alınma kriterlerini sağlayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 354 kadın araştırmanın örneklemine oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında “Tanıtıcı Özellikler Formu”, “Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Türkçe Formu” ve “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler, Google formlar aracılığı ile dijital ortamda oluşturulan online anket formu ile toplanmıştır. Facebook, instagram ve diğer sosyal medya platformlarından online anket linki paylaşılmış ve örnekleme alınma kriterlerine sahip olan kadınların anketi yanıtlanması sağlanmıştır.

Bulgular: Ölçeğin iç tutarlılık analizlerinde; Cronbach’s alpha katsayısının 0.945 olduğu, madde-toplam puan korelasyonlarının 0.563 ile 0.804 arasında değişkenlik gösterdiği belirlenmiş ve ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Ölçeğin zamana göre değişmezliğini test etmek için yapılan test-tekrar teste ait korelasyon değeri 0.905 olarak bulunmuş ve iki uygulama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.001$). Ölçeğin eş değerliliğinin belirlenmesi için yapılan paralel form güvenirliği için “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. İki ölçek arasındaki korelasyon değerinin $r=0.726$ olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.001$). Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda 3 faktörlü bir yapı gösterdiği ve faktör yüklerinin uygun aralıkta olduğu (0.548-0.794) saptanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ise, ölçeğin 3 faktörlü yapısının geçerli olduğu ve model-veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Türkçe versiyonunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, geçerlik, güvenirlik, hemşirelik, pandemi döneminde aile içi şiddet ölçeği, şiddet

ABSTRACT

Validity and Reliability Study of the Turkish Version of the Domestic Violence during Pandemic Scale

Aim: The aim of this study is to adapt the Domestic Violence during Pandemic Scale to Turkish and test its validity and reliability in Turkish society.

Materials and Methods: This methodological study was conducted in Turkey between February 1st and October 19th, 2022. The population of the study consisted of women over the age of 18, married and literate living in Turkey. No sample selection was made in the study, and 354 women who met the inclusion criteria and agreed to participate in the study constituted the sample of the study. "Descriptive Characteristics Form", "Turkish version of Domestic Violence During Pandemic Scale" and "Scale for Determining Domestic Violence Against Women" were used to collect data. The data were collected with an online survey form created in the digital environment via Google forms. The online survey link was shared on Facebook, Instagram and other social media platforms, and the women who met the sampling criteria were allowed to answer the survey.

Results: In the internal consistency analyzes of the scale; It was determined that the Cronbach's alpha coefficient was 0.945, the item-total score correlations varied between 0.563 and 0.804, and no items were removed from the scale. The correlation value of the test-retest performed to test the invariance of the scale with respect to time was found to be 0.905, and a statistically significant relationship was found between the two applications ($p < 0.001$). The "Domestic Violence Against Women Scale" was used for the reliability of the parallel form used to determine the equivalence of the scale. The correlation value between the two scales was found to be $r = 0.726$ and a statistically significant relationship was found ($p < 0.001$). As a result of the explanatory factor analysis performed to determine the construct validity of the scale, it was determined that it had a 3-factor structure and factor loads were in the appropriate range (0.548-0.794). As a result of confirmatory factor analysis, it was determined that the 3-factor structure of the scale was valid and the model-data fit was at an acceptable level.

Conclusion: The Turkish version of the Domestic Violence during Pandemic Scale was found to be a valid and reliable measurement tool.

Keywords: Covid-19, domestic violence during pandemic scale, nursing reliability, validity, violence

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AGFI	:	Adjusted Googness of Fit Index (Ayarlanmış Uyum İyiliği İndeksi)
AMOS	:	Analysis of Moment Structures
AVE	:	Açıklanan varyans
CFI	:	Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)
CR	:	Bileşik güvenilirlik
GFI	:	Goodness of Fit Index (Uyum İyiliği İndeksi)
ITC	:	International Test Commission
KGİ	:	Kapsam Geçerlik İndeksi
KMO	:	Kaiser- Meyer-Olkin
LISREL	:	Linear Structural Relations
MI	:	Modification Indices
NFI	:	Normed Fit Index (Normlaştırılması Uyum İndeksi)
NNFI	:	Normlaştırılmamış Uyum İndeksi
RMSEA	:	Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşık hataların ortalama karekökü)
SPSS	:	Statistical Package for Social Sciences
WHO	:	Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No

Sayfa No

Şekil 4.1. Pandemi Döneminde Aile-İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin

Birinci Düzey Çok Faktörlü Model Doğrulayıcı Faktör Analizi 44

Şekil 4.2. Pandemi Döneminde Aile-İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin

Birinci Düzey Çok Faktörlü Model Doğrulayıcı Faktör Analizi 45



TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. Ölçek Maddelerine Ait Kapsam Geçerlilik İndeksi Skorları.....	34
Tablo 4.1. Kadınların Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı	38
Tablo 4.2 Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	41
Tablo 4.3. Pandemi Döneminde Aile-İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonunun Maddelerine İlişkin Madde Analizi Sonuçları	42
Tablo 4.4. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular	43
Tablo 4.5. Doğrulayıcı Faktör Analizi Faktör Yükleri	46
Tablo 4.6. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin Güvenirlilik Analizi Bulguları	47
Tablo 4.7. Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin İki Yarı Güvenirliği Analizi	48
Tablo 4.8. Faktörler Arası İlişkiler.....	49
Tablo 4.9. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonu ile Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği Toplam ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki.....	50
Tablo 4.10. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Test Tekrar Test Sonuçları ...	51

1. GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddeti; “Cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarlarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış” şeklinde tanımıştır. Bu tanıma daha sonra ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakarak uygulanan ekonomik şiddette dahil edilmiştir.¹

Kadına yönelik şiddetin çoğu yakın partner şiddetidir ve yaygın olarak aile içinde yaşanmaktadır. Aile içi şiddet genel olarak “aile içinde bir bireyin hayatının, bedeninin, psikolojik bütünlüğünün ya da özgürlüğünün güç ya da zor kullanılarak tehlikeye uğratılması” biçiminde tanımlanabilmektedir.^{2,3} Aile içi şiddet; din, yaş, eğitim, sosyo-ekonomik durum, etnik ve kültürel kimlik farketmeksizin tüm sosyal gruplar içerisinde görülebilir. Aile içi şiddet fiziksel, cinsel veya psikolojik kötü davranış biçimlerinde ortaya çıkabilir, genellikle tekrarlanır ve ilişki içerisinde de tırmanış gösterebilir.³⁻⁵

Aile içinde şiddet herhangi bir birey tarafından başka bir bireye uygulanabilmektedir. Ancak en yaygın şekliyle aile içi şiddet eşler arasında erkeğin kadına şiddet uygulaması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.⁶ Kadın ve erkek arasında çağlardır devam eden eşit olmayan güç ilişkilerinin bir yansıması olan kadına yönelik şiddet; ağır bir insan hakkı ihlali ve ciddi bir toplumsal sorun olarak ekonomik, kültürel ve coğrafi sınır tanımaksızın tüm dünyada varlığını devam ettirmektedir.^{4,7}

Kadına yönelik şiddet, şiddetin olağan bir durum olarak karşılanması, aile içinde çocukluk yıllarından itibaren öğrenilmesi, göç, işsizlik, eğitimsizlik, yoksulluk, hızlı ve çarpık kentleşme gibi nedenlerle karşımıza çıkmaktadır.⁸ Yaşanan şiddetin; kadınların çocuklarına uyguladıkları şiddetin artmasından istenmeyen evliliklere, kız çocuklarının okuyamamasından kadınların toplumsal hayata etkin katılamamalarına, sakatlıklardan ölümlere kadar varan sonuçları olmaktadır.⁹

Türkiye’de kadına yönelik şiddet denildiğinde genellikle fiziksel şiddet anlaşıyor ve tartışılıyor olsa da aslında kadın çok yönlü şiddete maruz kalmakta ve bu durumla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Kadına yönelik uygulanan cinsel şiddet, sözlü-duygusal-psikolojik şiddet, fiziksel şiddet ve ekonomik şiddet gibi farklı şiddet türleri de kadına yönelik şiddet kapsamına girmektedir.¹⁰ Kadına yönelik şiddet hangi şekilde yaşanır yaşınsın kadının yaşamına korku ve güvensizliği yerleştirmekte, fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilemekte ve toplumsal yaşama katılımını engellemektedir.^{2, 3, 6}

Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) 2000-2018 yılları arasında 161 ülke verilerine dayanılarak oluşturulan raporuna göre; dünya genelinde 736 milyon kadın hayatında en az bir kez eşi tarafından ya da ilişkisi olmadığı bir erkek tarafından cinsel şiddete maruz kalmaktadır.¹¹

Çin’in Vuhan şehrinde ateş, nefes darlığı, öksürük gibi solunum yolu belirtileri ile ortaya çıkan ve oldukça bulaşıcı olan Covid-19 enfeksiyonu, Çin’deki etkisinden hemen sonra tüm dünyaya yayılmış ve salgın haline dönüşmüştür. 11 Mart 2020’de Covid-19 enfeksiyonu salgını “pandemi” olarak ilan edilmiştir.^{12, 13}

Covid-19 enfeksiyonunun hızlı bir şekilde yayılması, dünya genelinde küresel bir salgına ve endişeye yol açmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, yeni enfeksiyonların sayısını azaltmak için sosyal mesafe, maske, hijyen ve diğer kısıtlamaları tavsiye etmiştir. 142’den fazla ülkede virüsün etkisini azaltmak için *Evde-Kal Politikaları* yaygın olarak uygulanmıştır.¹⁴ Bu kısıtlamalar nedeni ile kadının şiddet uygulayan eş ile evde daha fazla zaman geçirme zorunluluğu, sosyal izolasyon ve sosyal destek eksikliği, ekonomik kayıplar/zorlukların neden olduğu psikolojik sorunlar, sağlık hizmetlerinden yararlanma zorluklarına sebep olmuş ve bu durumlar da pandemi döneminde dünya çapında aile-içi

şiddet oranlarında artışlar yaşanmasına yol açmıştır.¹⁵⁻¹⁷ Bu durum “çifte salgın” olarak tanımlanmakta ve yeni bir kriz olarak değerlendirilmektedir.¹⁸

Türkiye’de ise Sosyo-Politik Saha Araştırması Merkezi tarafından 2020 yılında yayınlanan “Covid-19 Karantinasından Kadının Etkilenimi ile Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddete İlişkin Türkiye Araştırma Raporu’nda; Covid-19 salgını sürecinde kadına yönelik şiddetin %27.8 oranında arttığı ifade edilmektedir.¹⁹ İngiltere’de, aile içi şiddet yardım hattına yapılan çağrılar, karantina önlemlerini takip eden ilk haftada %25 arttığı, Amerika Birleşik Devletleri’nde, Covid-19 salgını sürecinde, aile içi şiddete yönelik yardım çağrılarının sayısının ise %10.2 oranında arttığı belirtilmiştir.²⁰ Fransa’da karantinanın ilk haftalarında aile içi şiddetin %32, Arjantin, Brezilya ve Kolombiya’da sırasıyla %60, %18 ve %25 arttığı bildirilmiştir.²⁰ Avustralya’da aile içi şiddet mağdurlarının yardım istemek için yaptıkları internet başvurularında %75’e varan bir artış olduğu belirtilmiştir.²⁰ Görüldüğü gibi aile içi şiddet belirli bir ülkeyle sınırlı değildir ve tüm dünyada artmaktadır. Bu veriler sadece buzdağının görünen kısmını göstermektedir, çünkü aile içi şiddet mağdurlarının çoğu, evde izole olmaları nedeniyle bunu bildirememişlerdir.²¹

Kadına yönelik aile içi şiddet vakalarının artması üzerine Dünya Sağlık Örgütü mart ayında bu duruma dikkat çeken ve ülkelerin sağlık sistemlerine yönelik öneriler içeren bir rapor yayınlamıştır.²² Benzer şekilde Avrupa Konseyi de Covid-19 salgını sırasında konsey üyesi olan çok sayıda ülkede aile içi şiddet vakalarının endişe verici bir artış gösterdiğini bildirmiş, İstanbul Sözleşmesi’nin (Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) uygulanmasına ilişkin öneride bulunmuştur.²³ Birleşmiş Milletler; Almanya, Birleşik Krallık, Fransa, Kıbrıs, ABD, Kanada, Singapur’da ev içi şiddet ile ilişkili bildirimlerin arttığını raporlamıştır.^{24, 25}

Türkiye’de, kadına yönelik şiddeti belirlemek için kullanılan bir takım ölçüm araçları bulunmaktadır. Bu ölçüm araçlarına örnek olarak; Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği,²⁶ İskebe Tutum Ölçeği,²⁷ Aile İçi Şiddet Farkındalığı Ölçeği,²⁸ Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği,²⁹ Kadına Yönelik Şiddet Derecelendirme Ölçeği ve Mağdurların Cinsel Deneyimleri Ölçeği,³⁰ Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği,³¹ gösterilebilir. Bu ölçekler genel olarak maruz kalınan şiddetin düzeyini, kadınların şiddete yönelik tutumlarını, farkındalık düzeylerini, kadınların psikolojik şiddet mağduriyetini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Ancak pandemi sürecinde kadına yönelik şiddeti ortaya çıkarmaya yarayan bir ölçüm aracı bulunmamaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında;

Çalışmanın amacı; pandemi döneminde yaşanan kadına yönelik aile içi şiddeti değerlendirmek için 2021 yılında Gheshlagh ve ark. tarafından İran’da geliştirilmiş olan “The Domestic Violence during Quarantine Scale” (Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği) isimli ölçeği Türkçe’ye uyarlayarak, ülkemizde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olup olmadığının sınanmasıdır.³²

Araştırmanın Soruları;

- “The Domestic Violence during Quarantine Scale” (Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği) isimli ölçek Türkiye’deki kadınların pandemi döneminde yaşadığı aile içi şiddeti belirleyebilecek geçerli bir ölçüm aracı mıdır?
- “The Domestic Violence during Quarantine Scale” (Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği) isimli ölçek Türkiye’deki kadınların pandemi döneminde yaşadığı aile içi şiddeti belirleyebilecek güvenilir bir ölçüm aracı mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kadına Yönelik Şiddet

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddeti; “Cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarlarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış” şeklinde tanımlamıştır. Bu tanıma daha sonra ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakarak uygulanan ekonomik şiddette dahil edilmiştir.¹

Kadına yönelik şiddet, temel hak ve özgürlüklerin ihlali olup, kadın ve erkek arasında eşit olmayan güç ilişkilerinin sonucunda ortaya çıkan önemli bir problemdir.³³ Toplumsal değer sisteminde aile birliğinin güvenliği ve üstünlüğüne inanç yönünden değer verildiği için kadına yönelik şiddet probleminin objektif olarak incelenmesi zorlaşmaktadır. Ayrıca kadına yönelik şiddet mahremiyet alanına girdiği için çoğu zaman saklanmakta ve bu nedenle kadına yönelik şiddetin boyutlarının belirlenmesi zorlaşmaktadır.³⁴

Kadına uygulanan şiddet eyleminin amacı, kadının hareketlerini korkuya dayalı olarak kontrol altına almaktır. Kadın ile erkek arasında meydana gelen şiddet olayında erkek lehine bir güç dengesizliği söz konusudur. Kadının aile içerisindeki eşitsizliğine dayanan konumu, ev içindeki emeğinin değersizliği, ataerkil toplum yapısı ve erkeğin kadına göre güçlü konumda olması nedeniyle daha fazla şiddete maruz kalmaktadır. Kadına yönelik şiddet, kadının cinsel, fiziksel veya psikolojik olarak zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan ve sonuçlanma olasılığı bulunan davranışlardır.^{34, 35}

Kadına yönelik şiddet, kadınların yaşama, beslenme, eğitim, sağlık, gelişme, toplumsal ve ekonomik hayata katılım gibi temel insan haklarını ve özgürlüklerini tehdit altına alan önemli bir sorundur.^{33, 34} Kadını sınırlandırma ve kadın üzerinde üstünlük kurmayı amaçlayan toplumsal cinsiyet temelli şiddet, erkeğin toplumsal yapı içerisinde

egemen olmasıyla oluşmaktadır. Kadınların ücretli iş gücüne, eğitime ve karar mekanizmalarına katılımı konusunda yaşadığı haksızlıklar nedeniyle kadınların toplumsal ve ekonomik kaynaklara ulaşımı olumsuz yönde etkilenmektedir.^{34, 35}

Şiddete her birey maruz kalabilmekte ancak özellikle kadınlar ve kız çocukları daha fazla maruz kalmakta ve etkilenebilmektedir. Yaşanan şiddet olayları sonucunda kadınların çocuklarına uyguladıkları şiddetin artmasından, istenmeyen evliliklere, kız çocuklarının okuyamamasından kadınların toplumsal hayata etkin katılamamalarına, sakatlıklardan ölümlere kadar çok boyutlu sonuçları olmaktadır.^{5, 9}

Şiddet; sözel, cinsel, psikolojik, ekonomik ve fiziksel şekilde meydana gelmektedir ve herkes tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Ancak en yaygın şekliyle aile içi şiddet karı-koca arasında erkeğin kadına şiddet uygulaması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.³⁶

Kadına yönelik şiddet kavramı çoğunlukla fiziksel şiddet fiiliyle eşleştirilir ancak kadının maruz bırakıldığı tek şiddet biçimi fiziksel şiddet değildir. Genel olarak şiddet algısının büyümesi kadına yönelik şiddet olgularını gözler önüne sermektedir. Bu çerçevede kadına yönelik şiddet incelemelerinde, fiziksel şiddetin yanı sıra ekonomik, cinsel ve sözel şiddet fiilleri de göz önünde bulundurulmaktadır.^{10, 36, 37}

2.1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri

Ülkemizde çoğunlukla şiddet, bireylerin birbirlerine fiziksel olarak zarar vermesi şeklinde algılanmaktadır. Kadına yönelik şiddet göz önünde bulundurulduğunda genellikle fiziksel şiddet anlaşılıyor ve tartışılıyor olsa da aslında kadın gördüğü çok yönlü şiddetle mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla şiddeti yalnızca “fiziksel zarar” ile açıklamak yeterli değildir. Şiddet sonucunda oluşan zarar bireysel ya da toplumsal olabilir. Oluşan bireysel ya da toplumsal zarar, farklı zamanlarda ortaya çıkabilir ve zaman içerisinde kalıcı etkileri olabilir. Kadına yönelik şiddet fiziksel şiddet,

sözel ya da psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet şeklinde sınıflandırılabilir.^{10, 34, 36-38}

2.1.1. Fiziksel Şiddet

Kişiye fiziksel olarak zarar vermeyi amaçlayan vurma, kol bükme, itme, tokat atma, herhangi bir aletle yaralama, sağlıksız koşullarda yaşamaya zorlama vs. gibi davranışları içermekte ve öldürmeye kadar uzanmaktadır.^{36, 38, 39}

2.1.2. Cinsel Şiddet

Tecavüz, taciz, zorla evlendirme, ensest, vb. gibi davranışları içermektedir. Cinsel hedefli olsun olmasın, kadına istemi dışında uygulanan ya da yöneltilen her çeşit cinsel içerikli söz veya davranışlar da cinsel şiddet olarak değerlendirilmektedir.^{36-38, 40}

2.1.3. Sözel Şiddet

Hakaret etme, aşağılama, karar verme hakkına engel olma, dalga geçme, başkaları ile kıyaslama, kişisel gelişimine engel olma, ekonomik veya sosyo-kültürel üstünlük belirtme vb. gibi davranışları içermektedir.³⁶⁻³⁸

2.1.4. Psikolojik Şiddet

Kadını değersiz görerek, kadının bir işi yapamayacağını, beceremeyeceğini belirten söz ve davranışlarda bulunma, kişiliğini ve düşüncelerini önemsememe, lakap takma, sesini yükseltme, davranışlarını sürekli olarak eleştirme, surat asma, emir verme, davranışlarını ve yaptıklarını kontrol etme, iş hayatında ve sosyal yaşamda kadının karşısına çıkan fırsatlara engel olma gibi pek çok davranış şekillerini içermektedir.^{36, 40}

2.1.5. Ekonomik Şiddet

Kadının istemi dışında çalışmaya zorlama ya da çalışmasını engelleme, kazancına el koyma, ihtiyaçları için para vermeme gibi çeşitli eylemleri kapsamaktadır.^{36, 41}

2.2. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet genel olarak “aile içinde bir bireyin hayatının, bedeninin, psikolojik bütünlüğünün veya özgürlüğünün güç ya da zor kullanılarak tehlikeye uğratılması” şeklinde tanımlanabilmektedir.^{2, 3}

Aile içi şiddet; eğitim, yaş, din, sosyo- ekonomik statü, etnik ve kültürel kimlik gözetmeksizin tüm sosyal gruplar içerisinde görülebilmektedir. Aile içi şiddet cinsel, fiziksel veya psikolojik olarak kötü davranış biçimlerinde ortaya çıkabilmekte, genellikle tekrarlanabilmekte ve ilişki içerisinde de tırmanış gösterebilmektedir.^{3, 4, 9}

Aile içinde şiddet herhangi bir birey tarafından herhangi bir diğer bireye uygulanabilmektedir. Ancak yaygın olarak aile içi şiddet eşler arasında erkeğin kadına şiddet uygulaması biçiminde karşımıza çıkmaktadır.⁶

2.2.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Nedenleri

Kadına yönelik şiddetin nedenleri içerisinde ilk olarak psikolojik nedenler yer almaktadır. Psikolojik nedenler dışında eğitim yaşamındaki başarısızlık, öfke kontrolünde yetersiz kalmak, çatışma ve çözüm bulma becerilerindeki eksiklik, engellenmişlik duygusu, sosyal beceri eksikliği, özgüven eksikliği, aşırı alınganlık, dışlanmışlık ve yalnızlık duyguları, aile içi iletişim eksikliği, tutarsız disiplin yaklaşımı, sıklıkla engelleme ve cezalandırma, ilgi eksikliği, dikkat eksikliği, madde ve alkol bağımlılığı, aile içi şiddete maruz kalma veya tanık olma, fiziksel, psikolojik ve cinsel açıdan istismar edilme diğer nedenler arasında sayılabilir. Kadına yönelik şiddetin nedenleri içerisine erkeklik hormonu ve yaşın getirdiği biyolojik değişimler de eklenebilmektedir.^{42, 43}

Kadına yönelik şiddetin toplumsal nedenlerinde ise toplumda egemen olan geleneksel cinsiyetçi tutumun etkisi ortaya çıkmaktadır. Erkeklerin kadınlara yönelik şiddeti yorumlamalarına bakıldığında, kadın üzerinde hakimiyet kurma ve kadını kontrol

etme ağır basmaktadır.³³ Şiddet olgusunun insanlık tarihi boyunca devam etmesinin nedeni ise nesiller arası kültürel aktarımdır. Sosyal ve toplumsal bozukluklar, geçimsiz bir aile ortamı, kadına karşı oluşan önyargılar, şiddetin özellikle erkekler lehine toplum tarafından mazur görülmesi, ekonomik problemler, medya araçlarının olumsuz etkisi, eğitim sisteminde olan problemler, tahammülsüzlük gibi etkenler şiddete neden olan toplumsal faktörler arasındadır.^{42, 44}

2.3. Şiddete Maruz Kalan Kadının Özellikleri

Şiddete maruz kalan kadınların özellikleri birbirinden farklı olsa da, kadınlara yönelik şiddeti ortaya çıkaran ortak değişkenler söz konusudur. Kadınların güçsüz olması, yetersiz özgüvene sahip olması, aşırı derecede bağımlı olması, eğitim seviyesinin düşük olması, ekonomik bağımsızlıklarının olmaması, küçük yaşta evlendirilmeleri, kadınların ataerkil olarak yetiştirilmesi gibi özellikler şiddete maruz kalan kadının ortak özelliklerine örnek verilebilir.⁴⁵

2.4. Türkiye’ de ve Dünya’ da Kadına Yönelik Şiddetin Yaygınlığı

Kadına yönelik şiddet geçmişte daima ev içini ilgilendiren “özel” bir sorun olarak değerlendirilmiş ve bu nedenle de devlet ve uluslararası hukukun dışında tutulmuştur.³⁵

Kadına yönelik şiddet coğrafi sınır, eğitim düzeyi ve ekonomik gelişmişliğine bakılmaksızın dünyada son derece yaygın görülen bir sorundur.³⁵ 2015 yılında yapılan Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet araştırmasına göre ülke genelindeki kadınların %12’si cinsel şiddet, %36’sı fiziksel şiddet yaşarken, kadınların %38’i iki şiddetten en az birini yaşadığını belirtmektedir.⁴⁶ Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’ nün yayınladığı bildiriye göre kadın cinayetleri son 7 yılda %1400 artış göstermiştir.³⁸

Kadına yönelik şiddet incelemelerinde elde edilen oranlar farklılık gösterse de kadına yönelik şiddet dünya genelinde mücadele gerektiren bir problemdir. Kadına yönelik şiddet konusunda gözden kaçırılmaması gereken bir diğer unsur ise kadına

yönelik şiddetin yalnızca bir gelişmişlik sorunu olarak açıklanamamasıdır. Örneğin kadın haklarının korunması konusunda yapısal, yasal önlemlerin bulunduğu Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa’da kadına yönelik şiddet oldukça yüksektir. ABD Adalet Bakanlığı verilerine göre, ABD genelinde ki kadınların yarısından fazlasının (%55) yaşamlarının bir döneminde şiddet gördüğü bildirilmektedir.⁴⁷

Birleşmiş Milletler Dünya Kadınları 2010 Raporu’na göre, Almanya’da kadınların %25’i yaşamlarının bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını dile getirmiştir.⁴⁸ Bu oran Norveç’te %22, Danimarka’da ise %27’dir. Kadına yönelik şiddetle en çok Sahra Altı Afrika’da karşılaşmaktadır. Etiyopya’da kadınların %71’i yaşamları boyunca en az bir kez cinsel veya fiziksel şiddet mağduru olduklarını dile getirmiştir. Kadına yönelik şiddet açısından Afrika ülkelerini Güney Amerika ve Asya Pasifik’in bazı ülkeleri izlemektedir. Peru’da kadına yönelik şiddet %69’dur. Tayland’da iki kadından biri cinsel veya fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.⁴⁸

2.5. Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları

Kadına yönelik uygulanan şiddet kadınları etkilediği kadar toplumu da derinden etkileyen önemli sonuçlar oluşturmaktadır. Kadına yönelik şiddetin etkileri incelendiğinde, şiddete maruz kalan kadınlarda yüksek derecede depresyon, endişe, güvensizlik, alkol kullanımı, uyku bozukluğu, stres, intihara meyilli olma durumu, tetikte olma, yaşanan travmaya bağlı psikolojik rahatsızlıklar yaşandığı görülmektedir.⁴⁹

Şiddete maruz kalan kadınlar, yaşadığı şiddetin toplum içindeki konumuna zarar vereceğini düşündüğü için yaşadığı şiddeti gizlemektedir. Ancak şiddeti gizlemek kadının yıpranmasına neden olur ve zamanla, şiddeti gizleyemediğinden çevresiyle ilişkilerini azaltmasına ve hatta toplumdan kendisini izole etmesine sebep olmaktadır. Fiziksel ve ruhsal travma yaşayan kadın kendi içinde savaşılmaktadır. Kadının yaşadığı ruhsal travmalar bir yana yaşadığı fiziksel şiddetin bedeninde bıraktığı izler kendisini izole

etmesine sebep olmaktadır. Uzun süre şiddete maruz kalan kadında özgüven kaybı oluşmaktadır ve soysal yaşamdan tamamen uzaklaşmasına sebep olmaktadır.⁴⁴

2.6. Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Sağlık Çalışanlarının Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Kadına yönelik şiddetin belgelenmesi, gerekli birimlere bildirilmesi, rehabilitasyonu ve tedavisi multidisipliner olarak ele alınmalıdır. Bu aşamada hemşirelerin de görev ve sorumlulukları vardır. Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar, hemşirelerin çoğunun kadın olması sebebiyle, hemşireleri kendilerine daha yakın hissetmekte ve hemşirelerle görüşmeyi tercih etmektedir. Hemşireler aile içi şiddeti belirten ya da düşündüren davranışları bilmeli ve göz önünde bulundurmalıdır. Hemşireler şiddetin belirtilerini gözlemlediği kişileri eleştirmemeli, önyargılı olmamalı ve suçlayıcı tutumdan kaçınmalıdır. Ayrıca hemşireler şiddetin ve oluşabilecek yaralanmaların önlenmesinde kadınları eğiterek, gerektiği durumlarda nerelere başvurabileceklerini öğreterek şiddetin azaltılmasında güçlü bir etki oluşturabilirler.⁵⁰

Aile içi şiddete maruz kalan kadına yönelik hemşirenin yapması gereken sorumluluklar 7 başlık altında incelenebilir. Bunlar; aile içi şiddeti belirlemek, tıbbi tedavi ve bakımın sağlanması, aile içi şiddete maruz kalan kadınla güvenli bir ortamda görüşme yapılması, bilgilendirme ve danışmanlık yapılması, güvenlik planı oluşturulması, kayıt tutulması ve gerekli disiplinlere sevk edilmesi şeklindedir.⁵¹

Hemşirelik girişimleri birincil, ikincil ve üçüncül koruma basamaklarını kullanarak temel sağlık hizmetleri doğrultusunda yapılmalıdır.^{52, 53}

Hemşireler birincil korumada aile içi şiddetin ortaya çıkmasını engelleyebilmek için sağlık eğitimleri vermeli, tedbirler almalı, öfke kontrolünü sağlamalarına yönelik danışmanlık yapmalı, oluşabilecek kriz durumunu önleyebilmek için destek mekanizmalarını düzenlemelidir. İkincil korumada erken müdahale etmeli ve şiddetin

durdurulması için girişimlerde bulunmalı, üçüncül korumada ise şiddete uğrayan kişiye ve aileye danışmanlık yaparak rehabilitasyon sürecini hızlandırmalıdır.^{52, 53}

2.7. Covid 19 Pandemisi

Koronavirüs büyük bir virüs ailesine sahiptir. Covid-19 pandemisinin yayılmasına SARS-CoV-2 virüsü sebep olmuştur. Ateş, nefes darlığı, öksürük gibi solunum yolu belirtileri ile ilk olarak Çin'in Vuhan şehrinde ortaya çıkmıştır. Çin'deki etkisinden hemen sonra tüm dünyada belirtiler yaşanmaya başlanmış ve salgın haline dönüşmüştür. 11 Mart 2020'de Covid-19 enfeksiyon salgını "pandemi" olarak ilan edilmiştir.^{12, 13}

Covid-19 dünya geneline yayıldıkça farklı ülkelerde kullanılan ulusal sağlık sistemleri doğrultusunda izolasyona yönelik önlemler alınmaya başlanmıştır. Dünya genelinde evde kişisel izolasyon ve sosyal mesafeyi koruma ile enfeksiyonun yayılması önlenmeye çalışılmıştır. Kamu ve özel sektörün çalışma düzenine dönüşümlü mesai, evden çalışma gibi esneklikler getirilmiş, tüm eğitim seviyelerinde uzaktan eğitime geçilmiş, toplantılar, etkinlikler, faaliyetler ertelenmiş veya iptal edilmiştir.⁵⁴ Fakat alınan tedbirler ve yapılan değişiklikler bireysel ve toplumsal hayatın rutin akışını değiştirmiş, yaşam farklılıklarına neden olmuş ve toplumun tüm bireylerini farklı biçimlerde etkilemiştir.⁵⁵ Türkiye'de ve diğer ülkelerde Covid-19 pandemi süresince insanların toplu biçimde hayatını evde sürdürmek zorunda kalması yakın ilişkilerini ve insanların sosyoekonomik hayatını olumsuz yönde etkilenmiştir.⁵⁶ Covid-19 insanların fiziksel sağlığını etkilemekle birlikte ekonomik, toplumsal, ruhsal ve psikolojik yönden yaşamını tehdit edici sonuçlara sebep olmuştur.^{57, 58} Ancak yapılan çalışmalar sonucunda pandeminin sebep olduğu olumsuz etkisi dışında olumlu etkilerinin de olduğu tespit edilmiştir. Annelerin ve babaların Covid-19 pandemi sürecinde evdeki aile fertlerinin tecrübelerine ilişkin düşüncelerini inceleyen Başaran ve Aksoy araştırmalarında Covid-19 pandemi sürecinin aile yaşantısı üzerinde olumlu bir etkisinin de olduğunu ortaya

koymuştur. Bu olumlu sonuçlar anne ve babanın çocukların bakımına, yapılan etkinliklerine katılımının artmış olması ve buna bağlı olarak çocukları ile geçirdikleri zamanın arttığı ve erkeğin ev işlerinde sorumluluk alma düzeyinin arttığının görülmüş olmasıdır. Bu araştırmaya göre Covid-19 pandemi süreci aile içi iletişimi artırmaktadır.⁵⁹ 2020 yılında Szabo ve ark.⁶⁰ yaptığı bir araştırma da ise Covid-19 pandemi sürecinde sürekli evde kalmanın aile fertleri arasındaki bağları güçlendireceği ve ortak değerleri inşa etmede olumlu sonuçlarının olacağı belirtilmiştir.⁶⁰

2.8. Covid-19 Pandemisinin Kadın Sağlığına Etkisi

Pandemi dönemindeki seyahat kısıtlamaları, enfeksiyon kontrol tedbirleri, sınırlı malzemeler, sağlık sistemlerinin rutin işleyişinin bozulması gibi nedenler doğrultusunda kadınların sağlık sistemlerine erişimleri daha güç hale gelmekte ve kadın sağlığı olumsuz yönde etkilenmektedir.⁶¹

Covid-19 pandemisi insanların sağlığını etkilediği kadar toplumsal hayatı ve kurumları da etkilemektedir. Pandeminin özellikle temel sağlık hizmetleri üzerindeki etkisi endişe vericidir. Pandemi döneminde çoğu ülkede sağlık personelleri Covid-19 hastalarına bakmakla görevlendirilmiş, servisler artan sağlık gereksinimini karşılamak üzere yeniden yapılandırılmış ya da kapatılmış, malzeme ve ilaç tedarik zinciri bozulmuştur.⁵⁸ DSÖ, anne sağlığı, yenidoğan, ocuk ve ergen sağlığı, ruh sağlığı, beslenme, bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıklar için temel sağlık hizmetleri dahil tüm sağlık hizmetlerinin etkilendiğini ifade etmektedir.⁶²

Covid-19 pandemisi kadınların üreme sağlığı, cinsel sağlığı ve ruhsal sağlığını da etkilemiştir. Pandemi döneminde uygulanmakta olan acil müdahaleler üreme sağlığı hizmetleri için ayrılan kaynakların ve çabanın salgınla mücadeleye yönlendirilmesine ve üreme sağlığı hizmetlerinden özellikle doğum kontrol yöntem taleplerinin karşılanamamasına sebep olmaktadır. Sonuç olarak güvenli olmayan kürtaj ve cinsel

yolla bulaşan hastalıklar, anne ve bebek ölümleri, intihar, depresyon ve şiddette artış yaşanmaktadır.⁶³ Sağlık kuruluşlarında enfeksiyon bulaşma riskinin yüksek olabileceği düşüncesi aile planlaması hizmetine başvuruları azalttığı, pandemi döneminde aile planlaması danışmanlığında düşüş olduğu ve kamu sektöründe, özel sektöre oranla daha çok aksama olduğu belirlenmiştir.^{64, 65}

Pandeminin hızlı yayılması sebebiyle insanların özgürlükleri kısıtlanmış, maddi ve manevi zarara uğramış ve bu hızlı değişim insanlar üzerinde depresyon, panik, korku, anksiyete, gelecek kaygısı, çaresizlik ve duygusal dalgalanmalara neden olmuştur. Bilindiği üzere negatif duygular cinsel hayatı olumsuz etkiler ve sağlıklı bir cinsel hayat için duygusal, fiziksel, mental ve sosyal hayatın da iyi olması gerekir. Bu durumda pandeminin cinsel hayatı olumsuz etkilediği bildirilmiştir.⁶⁶ Özlü ve ark. tarafından yapılan çalışmada kadın ve erkek katılımcıların, Covid-19 pandemisi sırasında orta düzeyde cinsel yaşam kalitesine sahip olduğu ve pandemi öncesine göre cinsel ilişki sıklığında azalma yaşandığı belirtilmiştir.⁶⁷

Sosyal mesafe ve temas kısıtlamaları hem kişilerarası hem de partner ilişkilerini olumsuz etkilediği için bireylerin cinsel aktivitelerini de olumsuz yönde etkilemiş, sosyal mesafe nedeniyle insanların birbirlerinden her anlamda uzaklaştığı bu dönemde cinsel isteksizlikle birlikte cinsel aktivite sıklığında da azalmalar yaşanmıştır.⁶⁸ Grabovac ve ark.⁶⁹ konu ile ilgili yaptığı çalışmaya göre çalışmaya katılanların üçte ikisinin sosyal mesafe sırasında cinsel olarak aktif olmadığı, dörtte birinin cinsel istekte azalma yaşadığı, yarıya yakınının cinsel partner sayısında azalma olduğu, erkeklerin ve kadınların yaklaşık üçte birinde cinsel tatminde azalma yaşadığı ifade edilmiştir.⁶⁹ Church ve ark.⁷⁰ yaptığı çalışmada ise pandemi döneminde sokağa çıkma yasağı ve karantina nedeniyle çiftlerin cinsel ilişkiye ayırdıkları sürenin arttığı, doğum kontrol yöntemlerine ulaşımın zorlaştığı bildirilmiştir.⁷⁰

Pandemiyle birlikte sosyal izolasyon, evlerde kalma süresinin artması, çalışanların işten ayrılmak zorunda kalmasına bağlı ekonomik sıkıntılar, virüse yakalanma korkusu gibi birçok neden bireylerde psikolojik problemleri de ortaya çıkarmaktadır.⁷¹ Hastalanma korkusu, hastalığın kendisine ve ailesine bulaşacağı, yaşadığı yerin güvensiz olduğuna yönelik değerlendirmeler insanların endişelenmesine yol açmaktadır. Özgürlüğün kaybı, sevdiklerinden ayrı olma, hastalığın seyri ile ilgili belirsizlik ruhsal yapı üzerinde dramatik etkilere sebep olmaktadır. Öfke sorunları, buna bağlı davranış sorunları, iletişim zorlukları yaşanabilmektedir.⁷¹

2.9. Covid 19 Pandemisi ve Kadına Yönelik Şiddet

Salgın süreçlerinde gündelik hayatın değişmesi sonucu başlayan stres faktörlerinin artması, psikososyal ilişkilerin azalması, alkol, madde ve ilaç kullanımı aile içi şiddeti ortaya çıkarmakta veya artırmaktadır. İlişkisel, ekonomik, psikososyal zorlukları olan ailelerin sorunları daha da büyümekte ve ek sorunlar oluşmaya başlamaktadır.⁷² Pandemi ve sosyal izolasyon önlemleri ile beraber dünyanın değişik yerlerinde toplumda suç işleme seviyesinin düştüğü ancak kadın merkezli ev içi şiddet olaylarının arttığı ve bu yöndeki endişelerin belirtildiği haberler ortaya çıkmaya başlamıştır. Salgından korunmak en fazla güvenilir alan olarak önerilen ev izolasyonu birçok insan için en riskli yer olabilmektedir. Pandemi sürecinde kadınlar şiddet uygulayan erkekler ile eve kapanmakta, istismar ve şiddetin arttığı bir sürece girmektedir.⁷³

Covid-19 salgınında kadına yönelik şiddet artışına neden olan birtakım faktörler vardır. Yoksulluk, huzursuzluk, ekonomik güvensizlik, sosyal izolasyon, krizle artan stres, sağlık hizmetine erişimin kısıtlılığı, artan istismar, kadının istismarcı eşten kaçma imkanının azalması bu faktörlere örnek verilebilir. Covid-19 salgınında alınan izolasyon ve karantina önlemleri sonucu kadınlar, şiddet uygulayan erkek ile birlikte daha fazla zaman geçirmekte ve yalnız kalmaktadır. Evden çalışma, eğitimin evden devam etmesi

ve salgının getirdiği diğer birçok yeni koşul ve sorunlar ile kadının iş yükü ve sorumluluğu artmakta ve bunun oluşturduğu gerilim ile erkekle eve kapanan kadının, gün boyu ev içi şiddete maruz kalma riski artmaktadır.^{72, 73}

2.9.1. Covid 19 Pandemisinde Türkiye’ de ve Dünya’ da Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları ve mesleki örgütler ilk Covid-19 enfeksiyonunun saptandığı 11 Mart 2020 tarihinden itibaren evde izolasyon ve sosyal mesafe mesajları ile birlikte kadına yönelik şiddetin arttığını bildirmiştir.⁷³

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun raporuna göre; Covid-19 önlemleri doğrultusunda geçmiş aylara göre ihbar numaralarını arayanların oranı 2020 yılı Nisan ayında %55 artmış ve en fazla cinsel şiddet nedeniyle başvuru yapılmış, mayıs ayında ise şiddet %78 artmış ve en fazla psikolojik şiddet nedeniyle başvuru yapıldığı ve en çok evli olduğu erkek tarafından şiddet gören kadınların başvurduğu raporlanmıştır.⁷⁴ Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu’nun bildirisine göre, 2020 Mart ayında 2019 yılına göre psikolojik şiddet %93, fiziksel şiddet %80, sığınma evi talebi %78 düzeyinde artış göstermiştir.⁷⁵

Covid-19’ un ortaya çıktığı Wuhan kentinde, 2020 Şubat tarihinde aile içindeki şiddet olaylarının 2019 yılına göre üç kat arttığı ve bu sorunların %90’nı pandemi kaynaklı olduğu tespit edilmiştir.⁷⁶ Bu artış Fransa’da %30, Brezilya’da %40, Arjantin’de %25, Singapur’da %33, ABD’de %35 oranında olduğu belirtilmiştir.⁷⁶ 2020 yılında Usher ve ark.⁷⁷ yaptığı çalışmada Avustralya’da sosyal izolasyon önlemleri doğrultusunda genel suç işleme düzeyinde %40 azalma yaşandığını ancak polise ulaşan aile içi şiddet olaylarında %5 artış olduğunu ve Google’da şiddet için yardım amaçlı aramalarda %75 artış yaşandığını bildirmişlerdir.⁷⁷

2.9.2. Pandemi Döneminde Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Sağlık Çalışanlarının Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Covid-19 pandemisi sürecinde sağlık çalışanlarının önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Pandemi döneminde sağlık kuruluşlarının yoğun olması nedeniyle kadınlar gerekli sağlık hizmetinden yararlanamamakta ve hastaya ayrılan zamanın kısıtlılığı da şiddetin gözden kaçmasına neden olmaktadır. Sağlık çalışanları özellikle pandemi sürecinde hem poliklinik başvurularında hem de yatarak tedavilerde, kadına yönelik şiddet artışını göz önünde bulundurmalı, özellikle riskli vakaları sorgulamalıdır.⁷³ Şiddete uğradığı öğrenilen kadının neler yapabileceği, arayabileceği yardım hatları, yardım almak için başvurabileceği kurumlar ve yasal hakları konusunda bilgilendirilmelidir. Kadının can güvenliğine ilişkin riskli durumlarda kadın ile birlikte uygun bir güvenlik planı oluşturulmalıdır. Şiddetle bağlantılı tıbbi sorunlar için gerekli konsültasyonlar sağlanmalıdır. Adli rapor ve kayıt tutulması önemlidir.¹⁸

2.10. Ölçek Uyarlama Çalışmaları

Belirli bir topluma ve yabancı bir dile ait olan ölçekler, o kültürün anlayışını kavramlaştırma ve örnekleme özelliklerini yansıtır. Aynı ölçeğin başka kültüre uyarlanması için yapılan sistematik çalışmalar ölçek uyarlaması olarak adlandırılmaktadır.^{78, 79}

Ölçek uyarlama çalışmaları üç aşamada gerçekleştirilir:

1. “Psikolinguistik özelliklerin incelenmesi/dil uyarlaması”
2. “Psikometrik özelliklerin incelenmesi”
3. “Kültürlerarası özelliklerin karşılaştırılmasıdır.”

2.10.1. Psikolinguistik Özelliklerin İncelenmesi/ Dil Uyarlaması

Öncelikle ölçme aracını geliştiren araştırmacı ile yazılı iletişim kurulup, bu aracın ülkede kullanılma izni alınmalı, yazar hakları ile ilgili kurallara uyulacağı, ölçme aracının

sahibinin özel istekleri varsa; ücret ödeme, yazarlar içinde adına yer verme gibi-bunların yerine getirilip getirilemeyeceği belirtilmelidir. Aracın tam metni ve varsa kullanım-değerlendirme protokolü istenmelidir.⁷⁹⁻⁸¹

Bir ölçeğin yabancı bir dile çevrilmesi ölçeğin yapısını değiştirir. Dilsel farklılıklar değişimin kaçınılmaz nedenlerindendir. Ölçek uyarlama çalışması yaparken ortaya çıkan farkın en az olması için ölçek maddeleri ayrıntılı bir şekilde incelenmeli, çevrilen dilde anlam farklılığı olmaması için gereken dönüştürmeler yapılmalı ve çevrilen dili kullanan bireylerin kültürüne ve yapısına uygun hale getirilmelidir.⁷⁹

Bir ölçeğin dil uyarlamasında kavramsallaştırma ve anlatım farkını en aza indirebilmek için çeviri yöntemi kullanılır. Ölçeği çevirecek uzmanların seçimi, ölçek uyarlama aşamasının en önemli noktalarından biridir. Bu kişiler her iki dili iyi bilen, akıcı konuşabilen, her iki dil ve kültürde eş değer anlamı ifade edebilen uzmanlar arasından seçilmelidir.⁸²

Çeviride tek taraflı çeviri, grup çevirisi veya çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılabilir. Ölçek çevirilerinde en sık kullanılan yöntem tek taraflı çeviridir. Ancak tek taraflı çevirinin başarılı olması tamamen çevirmenin bu konudaki bilgi ve becerisine bağlıdır. Araştırma sonuçları, tek taraflı çeviri yapılarak kullanılan ölçeklerin, geçerlilik ve güvenilirliğinin düşük olduğunu göstermiştir.⁷⁹

Grup çevirisinde orijinal ölçeği her iki dili bilen iki veya daha fazla kişi, birlikte ya da ayrı ayrı çevirir. Bu çeviride çevrilen versiyonda grup üyelerince bir anlaşmaya varılır ya da bağımsız bir gözlemci en uygun versiyonu seçer. Bu yöntem araştırmalarda sık kullanılan bir yöntem olsa da önemli sınırlılıkları vardır. Çünkü grup çevirisinde, grup üyeleri birbirinden etkilenebilir ve bir anlaşmaya varma baskısı yaşayabilirler.⁷⁹

En sık kullanılan geri çeviri yönteminde ölçek ana dilden uyarlama yapılacak olan dile çevrilir, sonra tekrar ana diline çevrilerek anlamsal yönden değerlendirilir.^{79, 81}

Ölçeğin çevirisi tamamlandıktan sonra ölçek maddelerinin anlaşılabilirliğini değerlendirmek için bir hedef grupta ön değerlendirme yapılmalıdır.^{79, 81}

Araştırmacı çevrilen ölçeğin maddelerinin görünüm geçerliğini değerlendirmek için “Maddeler okuyana anlamlı gelir mi?” sorusunun yanıtını aramalıdır. Bu soruyu yanıtlamak için en fazla uygulanan yaklaşımlar, uzman görüşü ve eşdeğerlik sınamasıdır.⁷⁹

Uzman görüşünde, çevrilen versiyonun dil uygunluğu ve açıklığı uzmanlar tarafından değerlendirilir. Daha sonra elde edilen soru formu hedef kitle içerisinde seçilecek olan en az 5-10 kişiye uygulanmalıdır. Böylece soru formu, hedef kitlenin soruları anlama ve dil uygunluğu açısından değerlendirmesinin ardından son şeklini alır.⁷⁹

2.10.2. Psikometrik Özelliklerin İncelenmesi

Değişkenin boyutunu ölçmek için kullanılan ölçme aracının standart bir ölçme aracı olması verilerin istatistiksel niteliklere sahip veriler olmasına neden olacaktır. Ölçeğin standart bir ölçme aracı olabilmesi “güvenirlilik” ve “geçerlik” olarak adlandırılan iki niteliğe sahip olmasına bağlıdır.⁸³

Bir ölçme aracının güvenilir olması, o aracın aynı zamanda geçerli olduğu anlamına gelmez, fakat güvenilir olmayan bir ölçek hiçbir zaman geçerli değildir. Bu sebepten dolayı, ölçme araçlarının geçerli ve güvenilir olması birbirinden ayrı düşünülemez.^{83, 84}

2.10.2.1. Güvenirlilik

Bir ölçme aracının aynı nesnelerle ilgili farklı zamanlarda elde edilen bir grup ölçümle ikinci grup ölçüm arasındaki tutarlılığına o aracın güvenirliliği denir.^{80, 84}

Güvenirlilik; “bir değişkenin birbirinden farklı ölçümlerinin kararlılığıdır, aynı süreçler izlenip, aynı ölçütler kullanıldığında aynı sonuçların elde edilmesidir” yani ölçmenin hatalardan arınmasıdır.^{80, 84}

Bir ölçeğin güvenilirlik düzeyini yükseltmek için;

- Ölçek madde sayısı artırılmalı,
- Ölçek maddeleri net bir şekilde ifade edilmeli,
- Tesadüfi hatalar azaltılmalı,
- Ölçek maddelerinin güçlük derecesi orta düzeyde olmalı,
- Ölçek, maddeleri içerik yönünden homojen olmalı,
- Ölçeğin uygulaması ile puanlaması standart koşullarda yapılmalı,
- Ölçek maddelerini yanıtlayan kişilerin gösterdiği tutarsızlıklara karşı dikkatli olunmalıdır.

Güvenirlik bir derece ifadesidir ve 0 ile 1 arasında değişen değerler alır. 0'a yaklaştıkça güvenilirlik düşüp, 1'e yaklaştıkça güvenilirlik artmaktadır.^{80, 84}

Güvenilirlik ölçütü üç ana başlık altında toplanmaktadır:

- İç Tutarlık / Tutarlılık
- Değişmezlik
- Bağımsız gözlemciler arası ve içindeki uyum

İç Tutarlılık

İç tutarlılık, bir ölçüm aracının belirli bir amaç için, deneysel olarak birbirinden bağımsız ünitelerden oluştuğu ve bu ünitelerin bir bütün içinde bilinen ve birbirine eşit ağırlıklara sahip olduğu varsayımdır. Bir ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olması, ölçeğin alt bölümlerinin aynı özelliği ölçmesine bağlıdır.^{80, 84}

Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı

Bu tahmin yöntemi likert tipi bir ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek için kullanılır. Cronbach's alpha katsayısı, ölçekteki maddelerin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile hesaplanan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır.^{80, 84}

Cronbach's alpha katsayısı, ölçekte yer alan maddelerin iç tutarlılığının ve

homojenliğinin göstergesidir. Cronbach's alpha katsayısı yüksek olan ölçeklerin; o ölçüde aynı özelliğin öğelerini ölçen tutarlı maddelerden oluştuğu söylenebilir.^{80, 84} Cronbach's alpha katsayısının yer alabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak ölçeğin güvenilirlik durumu aşağıdaki gibi yorumlanabilir;

- $0.00 < \alpha < 0.40$ arasında olması ölçeğin güvenilir olmadığını göstermektedir.
- $0.40 < \alpha < 0.60$ arasında olması ölçeğin düşük güvenilirlikte olduğunu,
- $0.60 < \alpha < 0.80$ arasında olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu,
- $0.80 < \alpha < 1$ arasında olması ölçeğin yüksek derece güvenilir olduğunu göstermektedir.⁸⁴⁻⁸⁶

Madde-Toplam Puan Korelasyonları

Madde- toplam puan korelasyonları yönteminde, ölçek maddelerinin varyansı ile toplam ölçek puanının varyansı kıyaslanarak aralarındaki ilişki incelenir. Bu ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonunun düzeltilmiş formülü ile hesaplanır. Maddelerin toplam değerle arasındaki ilgileşim değerinin artması, ölçek maddelerinin eşit ağırlıkta ve bağımsız üniteler şeklinde olduğunu gösterir. Bir maddenin toplam puan korelasyonunun az olması, bu maddenin ölçekteki diğer maddelerle aynı niteliği ölçmediğini gösterir.^{80, 84} Madde- toplam test korelasyonunun yeterli olabilmesi için gerekli minimum değer 0.30 olarak belirtilmektedir. Madde korelasyonlarını incelediğimiz ölçek maddelerinden 0.30'un altında kalan maddelerin analize dahil edilmemesi gerekmektedir.⁸⁴

Testi Yarılama Yöntemi (Split-Half Method)

Bu yöntemde, soru formu iki eş parçaya bölünür, bu eş parçalar deneklere aynı anda uygulanır ve sonrasında, deneklerin eş parçalardan aldıkları puanlar arasındaki korelasyon ile güvenilirlik tahmini yapılır. İki yarı güvenirliliği test tekrar test yönteminde

ortaya çıkan zaman sorununu ve paralel formlar geçerliliğinde eş değer form bulma sıkıntısını gidermek üzere geliştirilen bir tekniktir.^{80, 84}

Testin bütününe ilişkin güvenilirlik katsayısı Spearman Brown tarafından geliştirilen formül ile hesaplanır. Elde edilen katsayı puanlar arasındaki tutarlılığı gösterir. Eğer ölçeğin iki yarısından elde edilen varyans değerleri eşit ya da çok yakın değilse bu eşitlik kullanılmamalıdır.^{80, 84}

Kuder-Richardson Güvenilirlik Katsayıları

Kuder-Richardson yöntemi iç tutarlılığın belirlenmesinde en sık kullanılan yöntemlerdendir. Kuder-Richardson ölçekteki maddelerden alınan yanıtlar “var-yok”, “evet-hayır” gibi süresiz ise kullanılır. Bu yöntemde amaç ölçekteki tüm maddelerin birbirleriyle ve ölçeğin bütünüyle olan iç tutarlılığını belirlemektir.⁸⁴

Bu sebepten dolayı yöntem, ölçekteki tüm maddelerin aynı değişkeni ölçtüğü varsayımı üzerine kuruludur. Yöntem uygulanırken eğer ölçekteki maddelerden alınan yanıtlar istenen niteliğe sahipse “1” puan, istenen niteliği taşımıyorsa veya boş bırakılmışsa “0” puan verilip kodlanır.⁸⁷

Değişmezlik

Zamana karşı değişmezlik, bir ölçeğin benzer koşulların olduğu bir ortamda ve belirli bir zaman aralığı süresince uygulanmasıyla elde edilen veri grupları arasındaki ilişkidir.⁸⁴

Test Tekrar Test Yöntemi

Test tekrar test yöntemi bir zaman örnekleme modelidir ve ölçeğin istikrarlılığı değerlendirilir. Bu yöntem ölçülen niteliğin kararlı olduğu durumlarda uygulanır. Test tekrar test yönteminde ölçme aracı belli bir gruba aralıksız olarak ya da belli bir zaman sonra (en çok 1 ay) tekrar uygulanır. Böylece iki uygulama arasındaki korelasyona

bakılarak ölçeğin test tekrar test güvenilirliği belirlenir. Elde edilen korelasyon değeri, ölçeğin zaman içinde ne derece kararlılık gösterdiğine ilişkin fikir verir.^{80, 84}

Test-tekrar test yönteminde iki farklı yol izlenir.

Aralıksız Yöntem: Ölçek bir gruba aralıksız ya da kısa bir dinlenmeden sonra uygulanır.⁸⁴

Aralıklı Yöntem: Ölçek bir gruba iki ile dört hafta gibi bir zaman aralığı ile iki kez uygulanır.⁸⁴

Test-tekrar test için en az 30 bireye ulaşılması gerektiği ve en ideal zaman aralığının 15 ile 30 gün arasında olduğu belirtilmektedir.⁸⁴

Paralel Formlar Güvenirliği

Paralel form güvenilirliği; “kullanılan ölçme aracıyla aynı veya benzer içeriğe sahip olan ya da elimizde ki ölçme aracıyla aynı veya benzer bir psikolojik niteliği ölçtüğü bilinen başka bir ölçme aracını aynı grup üzerinde uygulayarak aralarındaki korelasyon değerine bakmaktır”.^{80, 84} Bulunan korelasyon katsayısı eşdeğerlik katsayısıdır ve cevapların tutarlılığını gösterir. Katsayının en az 0.70 ve üzeri olması istenmektedir.⁸⁴

Formlar arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu ile hesaplanır ve güvenilirlik katsayısı olarak yorumlanır. Korelasyon katsayısının artması ölçeklerin eşdeğerliğinin arttığını göstermektedir.⁸⁴

Ölçek uyarlamada paralel form geçerliğinde formların aşağıdaki özellikleri taşımaya dikkat edilmelidir:

- İçeriklerinin farklı olması, ölçülmek istenen özelliğin benzer olması,
- Madde sayılarının aynı olması,
- Aritmetik ortalama değerlerinin aynı olması,
- Standart sapma ve varyans değerlerinin eşit olması,
- Maddelerin güçlük derecelerinin eşit olması.

Bu formlar başka bir ölçüm aracı ile karşılaştırıldığında her bir testin karşılaştırılan ölçüm aracıyla benzer katsayılarına sahip olması gerekir.⁸⁸

Bağımsız Gözlemciler Arası ve İçindeki Uyum

Gözlemciler Arasındaki Uyum

Bu yöntemde veriler gözleme dayalı olarak toplanır ve birden fazla gözlemci, önceden eğitilerek birbirinden bağımsız bir şekilde, aynı durumu, aynı zamanda, aynı ölçüm aracı ile ölçmeye çalışırlar.⁷⁸

Gözlemciler İçi Uyum

Gözlemciler içi uyum, aynı gözlemcinin aynı bireyleri farklı zamanlarda iki veya daha fazla sayıda gözlemleyip bu gözlemlerinin güvenilirliğini karşılaştırmasıdır.⁷⁸

2.10.2.2. Geçerlilik

Geçerlilik; “ölçme aracının sadece ölçmeye çalıştığı niteliği ölçmeye duyarlı olması ve ölçmeye çalıştığı niteliği diğer niteliklerden ayırt ederek ölçebilmesi” olarak tanımlanabilir.^{80, 84}

Ölçeğin geçerliliği; kapsamlılık, objektiflik, kolay uygulanabilirlik, ayırt edicilik ve puanlanabilirlikten etkilenir.⁷⁸ Geçerliliğin artması, ölçülmek istenen değişkenin ifade edilebilmesiyle önemli derecede ilişkilidir. Bu sebeple dolaylı ölçmelerde değişken yeterince tanımlanamadığı ve kriterler yeterince duyarlı olmadığı için dolaylı ölçmelerde doğrudan ölçmelere göre, geçerlilik daha düşüktür. Ölçeğin geçerlilik katsayısı hesaplanarak geçerlilik düzeyi anlaşılır. Ölçekten elde edilen değerlerle ölçeğin kullanım amacına göre belirlenen kriter ya da kriterler takımı arasındaki ilişki katsayısı geçerlilik katsayısı olarak adlandırılır ve bu katsayı -1.00 ile +1.00 arasında değerler alır. İlişki katsayısının artması ölçeğin ölçüm amacına uygunluğunun arttığını gösterir.⁷⁸

Bir ölçmenin geçerli olmasının ilk koşulu güvenilirliktir. Güvenirlik, geçerlik için gerekli fakat yeterli koşul değildir. Bir ölçeğin güvenilir olması o ölçeğin her zaman

geçerli olacağını göstermeyebilir. Hatta bazı durumlarda, ölçeği güvenilir yapma amacı ile ölçeği geçerli kılma amacıyla çatışabilir. Bu sebepten dolayı bir ölçme aracının geçerliği yüksek ise bir dereceye kadar güvenilirliği de yüksektir. Ancak güvenilirliğin yüksek olması, ölçüm aracının geçerliğinin de yüksek olacağı hakkında net bir gösterge değildir.⁸⁴

Kapsam Geçerliliği

“Bir ölçme aracının ölçülmek istenilen nitelikleri kapsayabilme derecesi” olarak tanımlanabilir. Kapsam derecesi yüksek olan bir ölçme aracının ölçmeye çalıştığı nitelikleri olabildiğince yüksek düzeyde temsil edebilme gücüne sahip olduğu söylenebilir. Bu nedenle bir ölçme aracı ölçmeye çalıştığı ilgili psikolojik niteliklerin tamamını kapsamalıdır.⁸⁴

Kapsam geçerliği için ölçek maddeleri açıklık, anlaşılabilirlik, kültüre uygunluk yönünden değerlendirilmektedir. Uzman önerileri doğrultusunda gerektiğinde ölçek yeniden yapılandırılmalıdır.^{88, 89}

Kapsam geçerliğini değerlendirmek için konuya ilişkin uzmanların görüşü alınmaktadır. Bu uzmanlar hem ilgili bilim alanını hem de ölçek sorusu hazırlama teknik ve yöntemlerini bilen kişiler olmalıdır.^{80, 89} Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde Davis tekniği kullanılmaktadır. Bu yöntemle göre 1-4 arasında derecelendirme yapılmaktadır. Bu derecelendirme (1-Çok uygun, 2-Uygun ama değişiklik gerekiyor, 3-Maddenin uygun hale getirilmesi gerekiyor, 4-Uygun değil) şeklinde her madde için uygulanmaktadır.⁹⁰ Bu teknikte (4) ve (3) seçeneklerini işaretleyen uzmanların sayısının toplam uzman sayısına bölünmesiyle maddeye ilişkin “Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI)” elde edilmektedir ve bu değer için 0.80 değeri ölçüt olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden KGI’nin 0.80’den büyük olması istenilmektedir.⁹¹

Uygunluk Geçerliliği

Ölçüm aracının bazı dış ölçütlerle ilişkisi aranır. Ölçüte bağlı geçerlik sınamasındaki tek gereklilik, gerçekten karşılaştırmaya uygun ve geçerli bir ölçütün olmasıdır.⁸⁴

Yordama (Kestirimsel) Geçerliliği

İstatiksel teknikler aracılığıyla bilinen durumlardan hareketle geleceğe yönelik olarak bilinmeyen durumlar hakkında tahminde bulunma işlemidir. Bir ölçeğin kestirimsel geçerliği, ölçekten alınan kestirimsel puan ile ölçülmek istenen özellikleri ölçtüğü bilinen kriter arasındaki korelasyonun hesaplanmasıyla elde edilir. Bu korelasyonda Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ile hesaplanır.⁸⁴

Eş Zamanlı Ölçek Geçerliliği

Bu yöntemde ölçeğin geçerliliği; geliştirilen ölçme aracı ile aynı kültürde kullanılan, aynı özelliği ölçen, psikometrik özellikleri saptanmış başka bir ölçme aracının puanları arasında korelasyon katsayıları karşılaştırılarak bulunur. Aynı zamanda uygulanan bu iki ölçüm aracı arasındaki yüksek korelasyon katsayısı yeni aracın eş zaman geçerliğini gösterir.⁸⁰

Yapı Geçerliliği

Bir ölçme aracında yapı geçerliliği, “ölçme aracının ölçmeye çalıştığı teorik yapıyı ölçebilme derecesi” olarak tanımlanabilir. Bir ölçme aracında yapı geçerliliğinin yüksek olması beklenir. Bunun için ölçme aracını oluşturan maddelerin birbirine benzer nitelikte ve homojen olması beklenir. İstatiksel olarak yapı geçerliliğini incelemenin en iyi yolu faktör analizidir.⁸⁴

Faktör Analizi

Faktör analizi, ölçek maddelerinin farklı boyutlar altında toplanıp toplanmayacağını değerlendirmek üzere yapılan bir işlemdir.⁸⁴ Faktör analizi

uygulanırken dikkat edilmesi gereken önemli nokta örneklem büyüklüğüdür. Örneklem büyüklüğü ölçme aracındaki madde sayısının en az 5-10 katı olarak hesaplanmaktadır. Örneklem hacmi, değişken başına en az beş vaka düşecek kadar büyük olmalıdır. Bilim adamlarının büyük çoğunluğu 100'ün altındaki rakamları faktör analizi için yetersiz ve güvenilir bulmaktadırlar. Literatürde yöntem bilimcilerin örneklem büyüklüğü için değişik kurallar önerdikleri görülmektedir.⁸⁵

Bunlardan biri “10 kuralı” dır. Buna göre değişken başına en az 10 katılımcı bulunmalıdır. Bir diğeri “100 kuralı” dır. Değişken başına ya 5 katılımcı olması veya en az 100 kişiye ulaşılmasıdır.⁸⁵

Faktör analizinde örneklem büyüklüğünün yeterliliğinin hesaplanmasında; “Kaiser- Meyer-Olkin” (KMO) testi yapılmaktadır. Test sonucunda elde edilen değerin 1'e yaklaşması mükemmel, 0.50'nin altına düşmesi uygunsuz olarak kabul değerlendirilmektedir.^{88, 89}

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri;

- 0.90-0.10 arasında ise mükemmel,
- 0.80-0.89 arasında ise iyi,
- 0.70-0.79 arasında ise orta,
- 0.60-0.69 arasında ise zayıf,
- 0.50-0.59 arasında ise kötü,
- 0.50'nin altında ise kabul edilemez olarak yorumlanır.^{88, 89}

Faktör yük değeri ile maddelerin faktörlerle olan ilişkisi açıklanır. Birden fazla faktörde yer alan faktör yük değerleri arasındaki fark 0.10'dan az olan, faktör yükü 0.30'un altında kalan maddelerin değerlendirme dışı bırakılması gerektiği literatürde belirtilmektedir.⁹² Bir maddenin herhangi bir faktöre girebilmesi için ulaşması gereken en küçük değer konusunda net bir değer olmamakla birlikte, maddelerin faktör yüklerinin

0.30 ya da 0.40 olması önerilmektedir.⁹² Bu değer örneklem büyüklüğü ile de belirlenebilmektedir. Örneklemin 100 olduğu durumlarda %1 önemlilik düzeyinde 0.51 faktör yükü, 200 olduğu durumlarda 0.36 faktör yükü, 300 olduğu durumlarda ise 0.30 faktör yükü alt sınır olarak kabul edilmektedir. Genellikle 0.30-0.59 faktör yükü orta, 0.60 ve üzeri faktör yükü yüksek değer olarak kabul edilmektedir.⁸⁸

Faktör analizinde faktörlerin ortaya çıkarılması için değişik metotlar ve döndürme yöntemleri kullanılmaktadır. En yaygın olarak kullanılanı temel bileşenler tekniği ve döndürme yöntemi olarak da varimax yöntemidir.^{89, 92}

Faktör analizi, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi olarak ikiye ayrılmaktadır.⁸⁹

Açıklayıcı Faktör Analizi: “Bir ölçme aracında yer alan maddelerin kaç alt başlık altında toplanabileceğini ve aralarında ne tür bir ilişki olduğunu belirleme tekniğidir.” Açıklayıcı (keşifsel) faktör analizinde araştırmacının belirlediği ölçek maddeleri denekler üzerinde test edilip, analiz sonuçlarına göre gerekli madde ekleme, çıkarma ve düzeltmeleri yapıldıktan sonra tekrar uygulamaya geçilmektedir. Ölçülmek istenen yapılar, kontrol edilebilir madde sayısı ile güvenilir bir şekilde açıklanabilir hale gelene kadar bu süreç sürdürülür.⁸⁴ Değişkenler arasındaki ilişkilerden yararlanıp, bazı yeni yapılar ortaya çıkarmak faktör analizinin temel amaçlarından biridir. Yani faktör analizinin amacı, değişkenleri gruplandırılarak ortak faktörler oluşturmaktır.⁸⁴

Doğrulayıcı Faktör Analizi: Doğrulayıcı faktör analizinde uyarlanan ölçek ile orijinal ölçeğin faktör yapısı karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıklar kaydedilir. Bir ölçeğin farklı bir dile uyarlaması sonucunda o ölçeğin faktör yapısının genelde çok fazla değişmiş olmaması gerekmektedir.⁸⁴ Doğrulayıcı faktör analizinde; yapı ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılığı test edilir. Doğrulayıcı faktör analizinin

hesaplanmasında en çok kullanılan programlar, Linear Structural Relations (LISREL) ve Analysis of Moment Structures (AMOS) programlarıdır.⁸⁴

2.10.3. Kùltùrlerarası Özelliklerin Karşılaştırılması

Bu aşamada uyarlanan ölçeğin normları saptanarak farklı dillerdeki ölçek normlarıyla karşılaştırılır.⁸¹

Bu süreçte aşağıdaki soruların yanıtları aranır:

“Uyarlanan ölçeğin puan ortalaması, standart sapması ve kesme noktası gibi özellikleri orijinal ölçeğin norm değerlerine benziyor mu?”

“Uyarlanan ölçeğin ölçme hatası, orijinal ölçeğin ölçme hatasına yakın mı?”

“Uyarlanan ve orijinal ölçeğin faktör yapıları benziyor mu?”

“Faktör-madde yükü her iki ölçekte de benzer değerde mi?”

Bir ölçeği farklı dillere uyarladıktan sonra kùltùrlerarası karşılaştırma yapmak ayrı bir araştırma konusu olup, özel koşulları vardır.⁸¹

Genellikle bu tür araştırmalarda ölçeği geliştiren ve uyarlayan araştırmacılar birlikte çalışırlar. Her iki kùltürde benzer özellikleri olan bireylere uygulanan iki ölçeğin tüm psikometrik özellikleri, ölçekteki maddelere verilen yanıtların yüzdeleri ve benzeri birçok özellik karşılaştırılır.⁸¹

3. MATERYAL METOT

3.1. Araştırmanın Türü

Araştırma, metodolojik türde yapılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanmasında Uluslararası Test Komisyonu (International Test Commission= ITC)’nun “Ölçeklerin Tercüme Edilmesi ve Uyarlanması Hakkındaki Rehber Kontrol Listesi” esas alınmıştır.⁹³

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Bu araştırma 1 Şubat-19 Ekim 2022 tarihleri arasında Türkiye’ de sosyal medya platformlarında yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evren Örnekleme

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstü evli kadınlar oluşturmuştur. Bir ölçeğin başka bir kültüre uyarlanmasında, ölçek madde sayısının en az 5-10 katı büyüklüğünde bir gruba ulaşılması gerekmektedir. Bu araştırmada, ölçek madde sayısı 17’dir. Araştırmanın örneklemini, sosyal medya platformlarından kartopu yöntemi ile ulaşılan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 354 evli kadın oluşturmuştur.

Örnekleme alınma kriterleri;

- Türkiye’de yaşıyor olmak,
- Okuryazar olmak,
- 18 yaş üstü ve evli olmak,
- Akıllı telefonu olmak,
- Sosyal medya kullanıyor olmak.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında “Tanıtıcı Özellikler Formu”, “Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Türkçe Formu” ve paralel formların güvenilirliği analizi için “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler, Google formlar aracılığı ile dijital ortamda oluşturulan online anket formu ile toplanmıştır. Facebook,

instagram ve diğer sosyal medya platformlarından online anket linki paylaşılmış ve örnekleme alınma kriterlerine sahip olan kadınların anketi yanıtlaması sağlanmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

3.5.1. Tanıtıcı Özellikler Formu (EK-4)

Literatür bilgileri doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan bu form kadınların tanıtıcı özelliklerinin belirlenmesine yönelik toplam 19 sorudan oluşmaktadır.^{26, 32}

3.5.2. The Domestic Violence during Pandemic Scale (Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği)(EK-6)

Gheshlagh ve ark.³² tarafından pandemi döneminde kadına yönelik aile içi şiddeti değerlendirmek amacıyla 2021 yılında İran’da geliştirilmiştir. Ölçek 18 yaş üstü evli kadınlara uygulanmaktadır.³² 4’lü likert tipinde olan ölçek toplam 17 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması 0-68 arasında değer almaktadır. Ancak kişinin aldığı puan (alınan puanx100/toplam puan) yüzölçümüne çevrilmiştir. Puanın yüksek olması şiddet uygulandığını ve şiddet derecesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin alt boyutları; “Duygusal Şiddet”, “Fiziksel Şiddet”, “Cinsel Şiddet ve Kısıtlama”dır. Ölçeğin alt boyutlarına ait cronbach’s alpha katsayıları sırasıyla 0.90, 0.89 ve 0.76 olarak belirtilmiştir. Ölçeğin tamamı için alpha katsayısı 0.92 olarak belirtilmiştir.³²

3.5.3. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği (EK-7)

Kadına yönelik şiddetin sıklığını ve düzeyini belirlemeye yönelik olarak Yanikkerem ve Saruhan³¹ tarafından 2005 yılında geliştirilmiş ve geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek 87 madde ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutları;

- Kadının vücut bütünlüğüne zarar verici düzeyde fiziksel şiddet
- Kadına hakaret, küçümseme ve duygusal baskı

- Kadına yönelik ekonomik şiddet
- Kadına yönelik sosyal baskı ve izolasyon (kısıtlayıcı davranışlar)
- Kadın cinsiyetini küçümseme ve tehdit edici davranışlar
- Kadına yönelik cinsel şiddet ve saygı gereksinimi
- Kadının kendine yönelik olumsuz duygulanımı
- Eşe yönelik kaygılar ve korkular
- Kadına evlilikte erkek ayrıcalığını kullanma ve paylaşımsızlık

Ölçekte 5’li Likert tipi sorular kullanılmakta ve şiddete yönelik davranışların hangi sıklıkta ortaya çıktığı sorgulanmaktadır. Ölçeğin 9., 10., 11., 17., 20., 21., 28., 46., 47., 62., 64. maddeleri ters kodlanmaktadır. Maddeler 1-5 arasında (Hiç: 1, Bir kez ya da nadiren: 2, Bazen: 3, Sıklıkla: 4, Her zaman: 5) puanlandırılmakta ve ölçekten 87-435 arasında puan alınabilmektedir. Şiddetin sıklığını değerlendirebilmek için ölçeğin puan hesabı standartlaştırılmıştır. Buna göre, ölçekten alınan toplam puan en yüksek alınabilecek puana (435) bölünmekte ve 10 ile çarpılmaktadır. Çıkan sonuç 1-10 arasında olmakta ve 0.00-2.00 (çok düşük), 2.01-4.00 (düşük), 4.01-6.00 (orta), 6.01-8.00 (yüksek) ve 8.01- 10.00 (çok yüksek) olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach’s alpha değeri 0.97 olarak belirtilmiştir.³¹ Bu çalışmada da ölçeğin alt boyutlarına ait cronbach’s alpha katsayılarının 0.79-0.95 arasında olduğu toplam Cronbach’s alpha değerinin 0.97 olduğu saptanmıştır.

3.6. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması

Geçerlilik ve Güvenirliği

3.6.1. Dil Geçerliliği

Pandemi Döneminde aile içi şiddet ölçeği dil geçerliğine ilişkin ilk olarak ölçek üç farklı akademik çeviri hizmetinden yararlanılarak İngilizce’den Türkçe’ye çevrilmiştir. Bu çeviriler, araştırmacı ve tez danışmanı tarafından incelenerek ortak tek

bir form elde edilmiştir. Elde edilen bu form her iki dili (Türkçe-İngilizce) iyi bilen ve alanda uzman olan on kişinin görüşüne sunulmuş ve uzmanlar tarafından ölçek maddelerinin anlaşılabilirliği açısından incelenmesi sağlanmıştır. On uzman tarafından yapılan geri dönüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak forma son hali verilmiştir. Ölçeğin son hali ile örneklem kriterlerine uyan 10 kadınla pilot uygulama yapılmıştır. Ölçek sorularını yüz yüze dolduran kadınlar tarafından ölçek maddelerinin anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmiş, anlaşılır olduğu tespit edilmiştir. Bu kadınların verileri çalışmaya dahil edilmemiştir.

3.6.2. Kapsam Geçerliliği

Çeviri işleminin tamamlanmasıyla birlikte kapsam geçerliliği için ölçek maddeleri 10 hemşire-ebe akademisyenden oluşan uzman grubun görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşleri e-mail yoluyla alınmıştır. Uzmanlar bu yolla ölçek maddelerinin anlaşılabilirliğini ve Türk kültürüne uygun olup olmadığını incelemişlerdir.

Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde Davis tekniği kullanılmıştır. Bu yönetime göre 1-4 arasında derecelendirme yapılmaktadır. Bu derecelendirme (1-Çok uygun, 2-Uygun ama değişiklik gerekiyor, 3-Maddenin uygun hale getirilmesi gerekiyor, 4-Uygun değil) şeklinde her madde için uygulanmaktadır.⁹⁰ Orijinal ölçeğin kapsam geçerliliği 0.62 bulunmuştur.³² Bu araştırmada Ölçeğin kapsam geçerliliğini sağlamak için alanda uzman olan 10 kişiden görüş alınmıştır. Elde edilen görüşler sonucunda ölçeğin her bir maddesinin Kapsam Geçerlilik İndeksi hesaplanmıştır ve Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeğinin Türkçe versiyonunun her maddesinin kapsam geçerlilik indeksi 1 bulunmuştur. Literatürde kapsam Geçerlilik İndeksi için kriter değeri 0.80 olarak kabul edilmektedir.⁹¹ Kapsam geçerliliğinin değerlendirilmesinde ölçek maddelerine uzmanların verdikleri puanlar ve KGİ skorları Tablo 3.2’de görülmektedir.

Ölçeğe ait tüm maddelerin KGI skorları 0.80'in üzerindedir. Bu nedenle kapsam/içerik geçerliliği yönünden herhangi bir madde ölçekten çıkarılmamıştır.

Tablo 3.1. Ölçek Maddelerine Ait Kapsam Geçerlilik İndeksi Skorları

Maddeler	Uygun +Çok Uygun	KGI
1. Eşiniz, sizi tembellik, ilgisizlik ya da kendisi veya ev işleriyle ilgili sorumluluklarınızı yerine getirmemekle suçladı.	10	1
2. Eşiniz, sizin çocuk yetiştirme yeteneğinizi küçümsedi ve sizi iyi bir anne ya da eş olmamakla suçladı.	10	1
3. Eşiniz, düşüncelerinizi ve ilgi alanlarınızı aşağılayarak sizi ayıpladı.	10	1
4. Eşiniz, size ilgi göstermeyerek, kendinizi ciddi şekilde yalnız hissetmenize neden oldu.	10	1
5. Eşiniz, sizin giyim tercihlerinizi, vücudunuzu veya dış görünüşünüzü aşağıladı.	10	1
6. Eşiniz, sizin sevdiklerinize hakaret etti.	10	1
7. Eşiniz, sizi kasıtlı olarak görmezden geldi veya haftalarca sizinle cinsel ilişkiye girmekten kaçındı.	10	1
8. Eşiniz sizi, fiziksel olarak zarar vermekle tehdit etti.	10	1
9. Eşiniz, sizi dövdü (tokat atma, tekme atma, saç çekme vb.).	10	1
10. Eşiniz, sizi boşanmakla tehdit etti.	10	1
11. Eşiniz, size çeşitli nesneler fırlattı.	10	1
12. Eşiniz, size başkalarının yanında hakaret etti.	10	1
13. Eşiniz, size bilgi vermeden, günlerce veya haftalarca eve gelmedi.	10	1
14. Eşiniz, yemek yemenize veya yiyeceğiniz yemeği seçmenize izin vermedi.	10	1
15. Eşiniz, telefon veya sosyal medya kullanmanıza izin vermedi.	10	1
16. Eşiniz, sevdiğiniz televizyon programını açmanıza izin vermedi.	10	1
17. Eşiniz, istemediğiniz halde sizi cinsel ilişkiye zorladı.	10	1

3.6.3. Yapı Geçerliliği

Ölçeğin yapı geçerliliği için açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu analizler doğrultusunda Kaiser-Meyer-Olkin Testi, Barlett Küresellik Testi uygulanmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı faktör analizi orijinal ölçekte olduğu gibi veri temel bileşenler yöntemi ve varimax dik döndürme yöntemiyle incelenmiştir.

Doğrulamalı Faktör Analizi

Orijinal ölçeğin faktör yapısının Türkçe versiyonunun doğrulanıp doğrulanmayacağını belirlemek için doğrulamalı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin doğrulamalı faktör analizi için yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır.

3.6.4. İç Tutarlılık

Ölçeğin iç tutarlılık denetimi Cronbach's alpha katsayısı, madde toplam puan korelasyonları ve testi yarılama yöntemi (split-half technique) ile değerlendirilmiştir.

3.6.5. Ölçeğin Değişmezliği

Ölçeğin zamana karşı değişmezliği için test tekrar test yapılmıştır. Test tekrar teste katılmayı kabul eden 33 kadına ilk uygulamadan 2 hafta sonra ölçek ikinci defa uygulanmıştır. Test tekrar test güvenilirliğinde, iki ölçüm arasındaki korelasyonu belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Ölçeğin eş değeriğinin belirlenmesi için, paralel form güvenilirliği yapılmış ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği paralel form olarak kullanılmıştır.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 ve AMOS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Güvenirlik analizi ölçeklerde yer alan ifadelerin kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini ve ifadelerin tümünün aynı konuyu ölçüp ölçmediğini test etmek amacıyla yapılmaktadır. Yapılan testlerin ve sonuçların güvenilir olabilmesi için ölçümlerin

güvenilir olması gerekmektedir. Bu bağlamda ölçeğe ilişkin güvenilirlikler Cronbach's Alpha, iki yarı güvenilirliği, paralel form güvenilirliği ile incelenmiştir. Ayrıca ölçeğe ilişkin yapı geçerliliği için Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizleri yapılmıştır. Maddelerin ayırt edicilik güçlerinin olup olmadığı %27 alt üst madde analizi ile incelendi. Ayrıca ölçeğin zamana göre değişmezliğinin sınanması için test tekrar test yöntemi uygulanmış, pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

3.8. Araştırmanın Etik İlkeleri

Araştırmaya başlamadan önce Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan onay (tarih: 25/11/2021, sayı/karar no:8/4) alınmıştır (EK-6). Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğini geliştiren yazarlardan, sorumlu yazar Reza Ghanei Gheshlagh'den elektronik posta yolu ile yazılı izin alınmıştır (EK-8). Online anket linkinde çalışma hakkında gerekli açıklamaya yer verilmiştir. Katılımcının bu açıklamayı okuduğuna ve araştırmaya katılmaya gönüllü olduğuna dair online ankette yer alan ifadeyi işaretlemesi istenmiştir. Bu şekilde katılımcıların araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair yazılı onamları alınmıştır. Araştırma süresince Helsinki Deklerasyonu Prensiplerine uyulmuştur.

3.9.Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yönleri

Araştırma kapsamında elde edilen veriler çalışmaya katılan kadınların bireysel beyanları ile sınırlıdır. Pandemi Döneminde Aile içi Şiddet Ölçeğinin ekonomik şiddet ile ilgili maddesinin olmaması, dolayısı ile ekonomik şiddeti ölçmemesi ölçeğin sınırlılığıdır. Verilerin online toplanması; katılımcıların ankette yer alan soruları cevaplarken araştırmacıdan utanma, çekinme gibi engellerini ortadan kaldırmıştır. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği az sayıda madde (17 madde) ile kadına yönelik şiddeti belirlemeye yarayan geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracıdır. Pandemi Döneminde Aile içi Şiddet Ölçeği, pandemi dönemi öncesinde kadına yönelik şiddeti

belirlemek için kullanılan “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği” ile yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gösterdiği için pandemi bittiği zaman diliminde de kadına yönelik şiddeti belirlemek için Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği kullanılabilir.



4. BULGULAR

Kadınların tanıtıcı özelliklerinin dağılımı Tablo 4.1’de verilmiştir. Kadınların yaş ortalamasının 34.90 ± 9.91 olduğu, %44.9’unun lisans ve üzeri mezunu olduğu ve %59.6’sının gelir getiren bir işte çalışmadığı belirlenmiştir.

Kadınların %49.4’ünün tanışıp arkadaşlık ederek evlendiği, %81.1’inin çocuğu olduğu ve %85.6’sının çekirdek ailede yaşadığı belirlenmiştir. Kadınların %68.4’ünün il merkezinde yaşadığı ve %51.4’ünün gelirinin giderine denk olduğu tespit edilmiştir. Kadınların %26’sı eşi tarafından daha önceden şiddete maruz kaldığını, en çok sözel (%42.4) ve fiziksel şiddete (%40.2) maruz kaldığını ifade etmiştir. Kadınların %28.8’i pandemi döneminde de eşi tarafından şiddete maruz kaldığını belirtmiş, en çok fiziksel (%38.2) ve sözel şiddete (%29.4) maruz kaldığını bildirmiştir. Pandemi döneminde öncesine göre ekonomik şiddet oranlarının %3.3’ten %20.6’ya yükseldiği görülmüştür. Kadınların %56.5’i pandemi öncesine göre daha fazla şiddete maruz kaldığını ve %34.5’i pandemi döneminde evlilik ilişkilerinin olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir.

Tablo 4.1. Kadınların Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Tanıtıcı Özellikler		X $\pm$ SS	
Yaş ort.		34.90 $\pm$ 9.91	
Eşinin yaş ort.		38.64 $\pm$ 10.67	
Evlilik süresi ort.		12.23 $\pm$ 10.94	
		S	%
Eğitim durumu	Okuryazar	49	13.8
	İlkokul	51	14.4
	Ortaokul	41	11.6
	Lise	54	15.3
	Lisans ve üzeri	159	44.9
Gelir getiren bir işte çalışma durumu	Çalışıyor	143	40.4
	Çalışmıyor	211	59.6
Eş eğitim durumu	Okuryazar değil	11	3.1
	Okuryazar	23	6.5
	İlkokul	39	11.0
	Ortaokul	37	10.5
	Lise	76	21.5
	Lisans ve üzeri	168	47.5

Tablo 4.1. (Devamı)

Tanıtcı Özellikler		S	%
Eş meslek durumu	Memur	133	37.6
	İşçi	50	14.1
	Esnaf	38	10.7
	Serbest meslek	48	13.6
	İşsiz	23	6.5
	Diğer	62	17.5
Evlenme şekli	Görücü usulü ile ancak isteyerek	127	35.9
	Görücü usulü ile ancak rızam olmadan	24	6.8
	Akraba evliliği	28	7.9
	Tanışıp arkadaşlık yaparak	175	49.4
Aile tipi	Çekirdek aile	303	85.6
	Geniş aile	51	14.4
Uzun süre yaşadığınız yer	İl merkezi	242	68.4
	İlçe merkezi	83	23.4
	Köy	29	8.2
Gelir durumu	Geliri giderden az	109	30.8
	Geliri gidere denk	182	51.4
	Geliri giderden fazla	63	17.8
Çocuk varlığı	Evet (Çocuk sayısı ort.=2.54±1.89)	287	81.1
	Hayır	67	18.9
Eşi tarafından pandemi öncesi şiddete maruz kalma	Evet	92	26.0
	Hayır	262	74.0
Pandemi öncesi en çok maruz kalınan şiddet türü (n=92)	Fiziksel şiddet	37	40.2
	Cinsel şiddet	1	1.1
	Sözel şiddet	39	42.4
	Ekonomik şiddet	3	3.3
	Duygusal şiddet	12	13.0
Pandemi döneminde eşi tarafından şiddete maruz kalma	Evet	102	28.8
	Hayır	252	71.2
Pandemi döneminde en çok maruz kalınan şiddet türü (n=102)	Fiziksel şiddet	39	38.2
	Cinsel şiddet	1	1.0
	Sözel şiddet	30	29.4
	Ekonomik şiddet	21	20.6
	Duygusal şiddet	11	10.8
Yaşanan şiddetin pandemideki durumu (n=92)	Daha fazla şiddete maruz kaldım	52	56.5
	Daha az şiddete maruz kaldım	8	8.7
	Değişmedi	32	34.8
Pandemide evlilik ilişkileri olumsuz etkilenme durumu	Etkilendi	122	34.5
	Etkilenmedi	232	65.5

Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği Türkçe versiyonunun faktör desenini ortaya koymak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve bulguları Tablo 4.2’de verilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi uygulamasından önce, örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygunluğunu test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda KMO değerinin 0.917 olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu doğrultusunda, örneklem büyüklüğünün ve maddelerin faktör analizi yapmak için “yeterli” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Bartlett Küresellik testi sonuçları incelendiğinde, elde edilen ki-kare değerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2(136)=4447.702$, $p<0.001$). Bu doğrultuda verilerin analize uygunluğu gözden geçirilmiş ve çok değişkenli normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğu teyit edildikten sonra ölçeğin faktör yapısının incelenmesi amacıyla Temel Bileşenler Analizi (Principal Components Analysis) ve Varimax döndürme yöntemleri kullanılarak açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, tüm maddeler için faktör deseni incelendiğinde, orijinaline uygun bir şekilde üç boyutta toplandığı belirlenmiştir. Dolayısıyla ilgili ölçek üç boyut olarak kabul edilmiş ve faktör deseni kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizinde ilk adımdan son adıma kadar binişiklik gösteren ve teorik boyutlar dışında dağılan olmadığı tespit edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyarlanan ölçek toplam değişkenliğin %67.003’ünü açıklamaktadır. Ayrıca birinci faktör toplam değişkenliğin %25.182’sini, ikinci faktör toplam değişkenliğin %23.700’ünü, üçüncü faktör ise toplam değişkenliğin %18.121’ini açıklamaktadır (Tablo 4.2).

Tablo 4.2 Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktörler		
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
m4	0.794		
m5	0.743		
m2	0.718		
m7	0.647		
m3	0.642		
m1	0.632		
m6	0.599		
m11		0.758	
m13		0.751	
m9		0.745	
m8		0.684	
m12		0.656	
m10		0.648	
m16			0.704
m14			0.684
m17			0.646
m15			0.548
Öz değer	9.426	1.052	1.039
Açıklanan Varyans	25.182	23.700	18.121
KMO =0.917; $\chi^2(136)$ =4447.702; Bartlett Küresellik Testi (p) = 0.000			
Toplam açıklanan varyans=67.003			

Tablo 4.3'te, bütün maddelerin ayırt edicilik güçlerini gösteren bağımsız grup t-testi sonuçları ve madde toplam korelasyon yer almaktadır. Madde- toplam test korelasyonunun yeterli olabilmesi için gerekli minimum değerin 0.30 olması gerektiği belirtilmektedir. Madde korelasyonlarını incelediğimiz ölçek maddelerinden 0.30'un altında kalan maddelerin analize dahil edilmemesi gerekmektedir.⁸⁴ Kadınların ölçek sorularına verdikleri cevapların madde-toplam test korelasyon değerleri incelenmiş ve

0.30'un altında kalan madde olmadığı tespit edilmiştir. Tüm maddelerin madde-toplam test korelasyon değerleri 0.563 ile 0.804 arasında değişkenlik göstermektedir. Madde-toplam test korelasyonu tablosunda görüldüğü üzere tüm maddelerin birbiri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir Ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliklerinin belirlenmesi amacıyla ölçekten elde edilen ham puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmış, alt %27 ve üst %27'de yer alan grupların puan ortalamaları bağımsız grup t-testi ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda alt ve üst grup madde puanlarının ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buradan hareketle ölçeğin, istenen niteliği ölçmesi bağlamında ayırt edici olduğu söylenebilir (Tablo 4.3).

Tablo 4.3. Pandemi Döneminde Aile-İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonunun Maddelerine İlişkin Madde Analizi Sonuçları

	r	t (Alt % 27-Üst %27)	p değeri (Alt % 27-Üst %27)
m1	0.716	12.809	0.000*
m2	0.740	9.127	0.000*
m3	0.795	10.146	0.000*
m4	0.693	12.510	0.000*
m5	0.781	8.665	0.000*
m6	0.782	10.099	0.000*
m7	0.706	7.054	0.000*
m8	0.794	6.647	0.000*
m9	0.756	7.074	0.000*
m10	0.675	6.719	0.000*
m11	0.777	6.206	0.000*
m12	0.804	8.526	0.000*
m13	0.570	3.771	0.000*
m14	0.565	3.601	0.000*
m15	0.620	7.493	0.000*
m16	0.582	9.454	0.000*
m17	0.563	5.943	0.000*

n = 354, ** n1 = n2 =96;

r= Madde Toplam Puan Korelasyonu * p < 0.05 için anlamlı değerler.

Doğrulayıcı Faktör analizine göre ölçeğin yapısal denklem model sonucu (Structural Equation Modeling Results) p=0.000 düzeyinde anlamlı olduğu, ölçeği oluşturan 17 madde ve üç faktörlü ölçek yapısıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Modelde iyileştirme yapılmıştır. İyileştirme yapılırken MI değerleri yüksek olan hatalar arasında

kovaryans oluşturulmuştur. Birinci düzey çok faktör analizi sonuçlarına göre ilgili ölçeğin uyum iyiliği indekslerine bakıldığında; RMSEA 0.047 ile kabul edilebilir uyum gösterdiği; χ^2 (Cmin/df) 1.766 ile mükemmel uyum gösterdiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı tespit edilmiştir (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

İndeks	Mükemmel Uyum Ölçütü	Kabul edilebilir uyum Ölçütü	Modifikasyon Sonrası
X^2/SD	$0 \leq \chi^2/df \leq 3$	$3 \leq \chi^2/df \leq 5$	1.766
RMSEA	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.047
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1.00$	$0.90 \leq CFI$	0.981
GFI	$0.90 \leq GFI \leq 1.00$	$0.85 \leq GFI$	0.992
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI$	0.989
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI$	0.957
IFI	$0.95 \leq IFI \leq 1.00$	$0.90 \leq IFI$	0.981
TLI	$0.95 \leq TLI \leq 1.00$	$0.90 \leq TLI$	0.978

Ki kare/ Degrees of Freedom (X^2/SD)

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA): Yaklaşık hataların ortalama karekökü

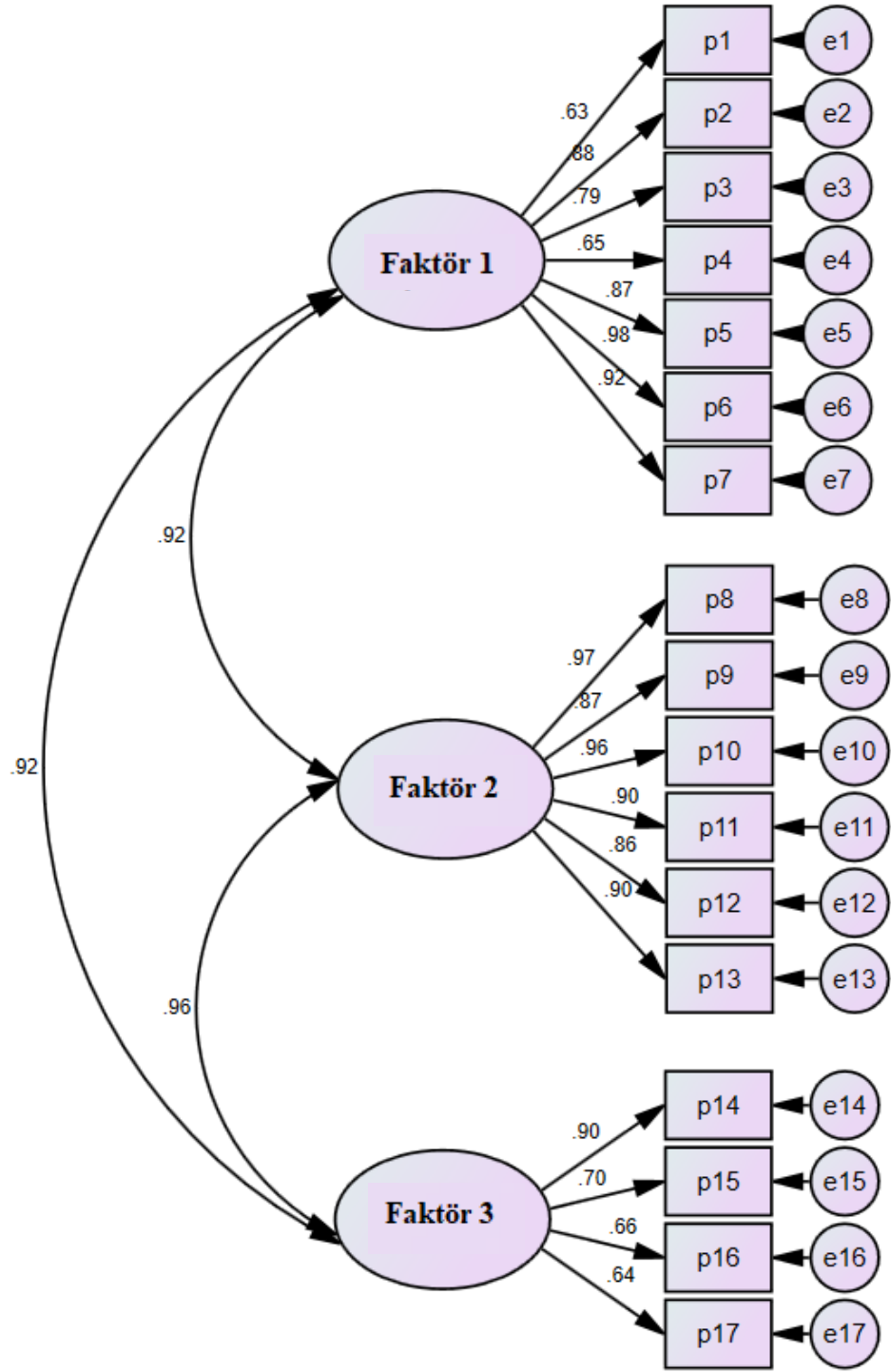
Comparative Fit Index (CFI): Karşılaştırmalı Uyum İndeksi

Normed Fit Index (NFI): Normlaştırılması Uyum İndeksi

NNFI: Normlaştırılmamış Uyum İndeksi

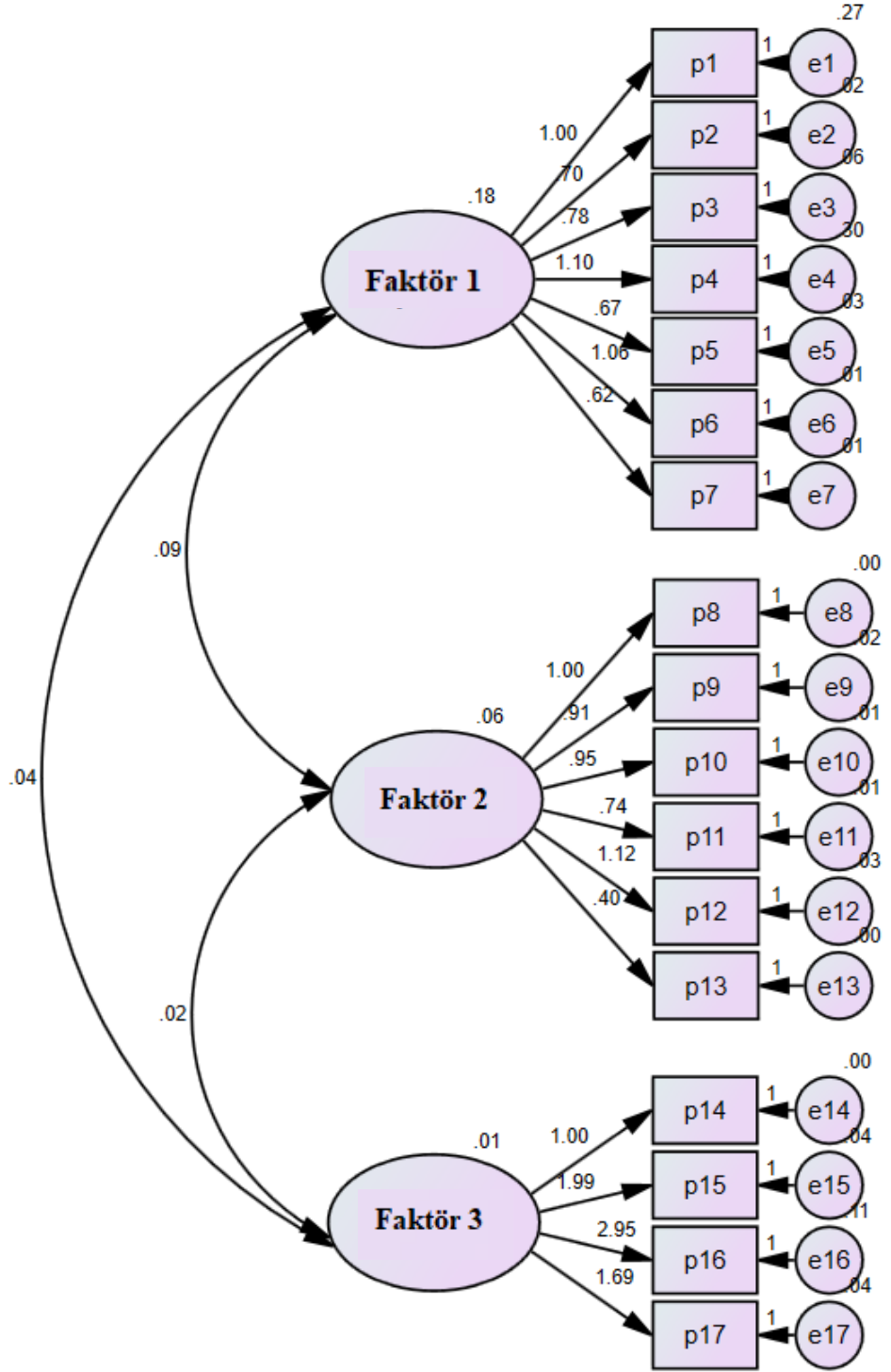
Goodness of Fit Index (GFI): Uyum İyiliği İndeksi

Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI): Ayarlanmış Uyum İyiliği İndeksi



Şekil 4.1. Pandemi Döneminde Aile-İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin

Birinci Düzey Çok Faktörlü Model Doğrulayıcı Faktör Analizi (standardize edilmiş)



Şekil 4.2. Pandemi Döneminde Aile-İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin Birinci Düzey Çok Faktörlü Model Doğrulayıcı Faktör Analizi (standardize edilmemiş)

t istatistikleri maddelerin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını göstermektedir. Buna göre öncelikle t değerinin tamamının anlamlı olduğu ve tüm maddelerin faktör yük değerinin 0.30 üzerinde olduğu görülmektedir. Faktör yük değeri ile maddelerin faktörlerle olan ilişkisi açıklanır. Birden fazla faktörde yer alan faktör yük değerleri arasındaki fark 0.10'dan az olan, faktör yükü 0.30'un altında kalan maddelerin değerlendirme dışı bırakılması gerektiği literatürde belirtilmektedir.⁹² Bir maddenin herhangi bir faktöre girebilmesi için ulaşması gereken en küçük değer konusunda net bir değer olmamakla birlikte, maddelerin faktör yüklerinin 0.30 ya da 0.40 olması önerilmektedir.⁹² Faktör yük değerleri 0.30 üzerinde ise maddelerin yapı için uygun olduğu ve yapının doğrulandığı sonucuna ulaşılabilir. Bu çalışmadaki tüm maddelerin faktör yükleri 0.630-0.970 arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4.5).

Tablo 4.5. Doğrulayıcı Faktör Analizi Faktör Yükleri (Birinci Düzey)

	Standardize Edilmiş Faktör yükü	Standardize Edilmemiş Faktör yükü	S.H.	C.R. (t istatistik)	p
p1	0.630	1.000			0.000
p2	0.882	0.702	0.048	14.736	0.000
p3	0.792	0.784	0.050	15.599	0.000
p4	0.647	1.103	0.081	13.700	0.000
p5	0.867	0.670	0.046	14.637	0.000
p6	0.976	1.057	0.067	15.658	0.000
p7	0.923	0.624	0.042	14.803	0.000
p8	0.970	1.000			0.000
p9	0.872	0.911	0.042	21.898	0.000
p10	0.955	0.951	0.026	37.152	0.000
p11	0.904	0.739	0.032	23.228	0.000
p12	0.861	1.116	0.043	25.768	0.000
p13	0.902	0.396	0.016	24.391	0.000
p14	0.896	1.000			0.000
p15	0.695	1.989	0.171	11.628	0.000
p16	0.665	2.947	0.229	12.884	0.000
p17	0.638	1.687	0.168	10.051	0.000

Güvenirlilik analizi ölçeklerde yer alan ifadelerin kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini ve ifadelerin tümünün aynı konuyu ölçüp ölçmediğini test etme amacıyla yapılmaktadır.⁸⁵ Güvenirlilik analizinde, 0-1 arasında değişen Cronbach's Alpha (α) katsayısı değeri; 0.00-0.40 arasında ise ölçeğin güvenilir olmadığı; 0.40 -0.60 arasında ise düşük güvenirlilikte, 0.60-0.80 arasında ise oldukça güvenilir ve 0.80-1.00 arasında ise yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğu şeklinde değerlendirilmektedir.⁸⁶ Sonuçlar incelendiğinde, Ölçeğin Cronbach's Alpha 0.945 bulunarak oldukça güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca alt boyut güvenirliliklerinin de 0.72-0.91 aralığında olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin Güvenirlilik Analizi Bulguları

Ölçek ve alt boyutları		Cronbach Alfa
Alt boyutlar	Fiziksel Şiddet	0.914
	Duygusal Şiddet	0.913
	Cinsel Şiddet	0.723
Ölçek Toplam		0.945

Split half diğer adıyla yarıya bölme metodu da güvenirlilik için kullanılan yöntemlerden biridir. Yarıya bölme metodundaki mantık veri setindeki maddelerin ortadan ikiye bölünüp iki yarı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Sonuçlara göre iki yarıdaki korelasyon 0.870; Spearman Brown Katsayısı 0.930 – 0.931 ve Gutman Split Half Katsayısı 0.853 olarak hesaplanmış ve ölçeğin güvenilir olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.7)

Tablo 4.7. Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonuna İlişkin İki Yarı Güvenirliliği Analizi

Cronbach's Alpha	Birinci bölüm: m1-m9.	0.927
	İkinci Bölüm: m10-m17.	0.861
İki yarı arasındaki korelasyon		0.870
Spearman-Brown katsayısı	Equal length	0.930
	Unequal length	0.931
Guttman Split-Half katsayısı		0.853

Ölçüm modelinin güvenilirliği, her bir faktörün ayrı ayrı, ortalama açıklanan varyans (AVE) ve bileşik güvenilirlik (CR) değerlerine bakılarak da sınanmıştır. Ölçüm modelindeki faktörlerin bileşik güvenilirlik değerinin 0.70 değerinden, ortalama açıklanan varyans değerinin ise 0.50 değerinden yüksek olması gerekmektedir. Araştırmada mesleki hazır bulunuşluluğu ölçen çok faktörlü yapıda AVE ve CR değerleri istenen düzeydedir. Böylelikle bu faktörün modelden çıkarılıp çıkarılmamasına uyuşma ve ayrışma geçerliliği analizlerine de bakılarak karar verilebilir. Ölçüm modelinin geçerliliği ise, uyuşma ve ayrışma geçerlilikleri yönünden test edilmiştir. Uyuşma geçerliliği, yapıyı oluşturan gözlenen değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyon ilişkisini göstermekte olup, bu korelasyon ilişkisinin yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca, uyuşma geçerliliği için her bir yapının AVE değerinin 0.5 değerinden büyük olması, ayrıca her bir yapı için hesaplanan CR değerinin de AVE değerinden büyük olması gerekmektedir (Tablo 4.8).

Tablo 4.8. Faktörler Arası İlişkiler

	F1	F2	AVE	Karekök	CR
				AVE	
Fiziksel Şiddet			0.68	.094	0.94
Duygusal Şiddet	0.647		0.83	0.97	0.86
Cinsel Şiddet	0.558	0.515	0.53	0.82	0.95

Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonu ile Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği toplam ve alt boyutları arasındaki ilişki Tablo 4.9.'da verilmiştir.

Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0.726$).

Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Fiziksel Şiddet alt boyutu ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0.672$).

Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Duygusal Şiddet alt boyutu ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0.655$).

Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Cinsel Şiddet alt boyutu ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0.587$).

Sonuç olarak uyarlanan ölçeğin paralel formula ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.9. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonu ile Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği Toplam ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

	Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği	Fiziksel Şiddet	Duygusal Şiddet	Cinsel Şiddet
“Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Ölçeği”	0.726**	0.672**	0.655**	0.587**
“Kadının Vücut Bütünlüğüne Zarar Verici Düzeyde Fiziksel Şiddet”	0.754**	0.719**	0.674**	0.534**
“Kadına Hakaret, Küçümseme ve Duygusal Baskı”	0.738**	0.728**	0.621**	0.524**
“Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet”	0.432**	0.357**	0.493**	0.456**
“Kadına Yönelik Sosyal Baskı ve İzolasyon (Kısıtlayıcı Davranışlar)”	0.412**	0.393**	0.347**	0.424**
“Kadın Cinsiyetini Küçümseme Ve Tehdit Edici Davranışlar”	0.624**	0.584**	0.628**	0.494**
“Kadına Yönelik Cinsel Şiddet ve Saygı Gereksinimi”	0.670**	0.650**	0.577**	0.490**
“Kadının Kendine Yönelik Olumsuz Duygulanımı”	0.598**	0.623**	0.420**	0.403**
“Eşe Yönelik Kaygılar ve Korkular”	0.631**	0.594**	0.555**	0.514**
“Kadına Evlilikte Erkek Ayrıcalığını Kullanma ve Paylaşımsızlık”	0.641**	0.579**	0.605**	0.520**

**p<0.001

Test tekrar test ölçeğin zaman içindeki ölçümler arasında ilişki olup olmadığını test eder. Ölçeğin zaman karşı kararlı olup olmadığını gösterir. Sonuçlara göre Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği için korelasyon değeri 0.905; Fiziksel Şiddet için 0.897; Duygusal Şiddet için 0.969; Cinsel Şiddet için 0.972 olarak hesaplanmıştır. Sonuçlara göre ilgili ölçeğin kararlı olduğu tespit edildi (Tablo 4.10).

Tablo 4.10. Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği Test Tekrar Test Sonuçları

	Birinci Ölçüm	Ölçek Toplam	Fiziksel Şiddet	Duygusal Şiddet	Cinsel Şiddet
İkinci Ölçüm	Ölçek Toplam	0.905**	0.870**	0.768**	0.823**
	Fiziksel Şiddet	0.876**	0.897**	0.695**	0.798**
	Duygusal Şiddet	0.752**	0.666**	0.969**	0.653**
	Cinsel Şiddet	0.883**	0.848**	0.665**	0.972**

**p<0.001

5. TARTIŞMA

Bu bölümde, Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeği' nin Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik analizlerine ilişkin bulguları tartışılmıştır.

Ölçek uyarlama çalışması yapılmadan önce dikkat edilmesi gereken iki önemli konu mevcuttur. Bunlardan ilki uyarlanması planlanan ölçeğin gerçekten gerekli olup olmadığıdır. İkinci olarak, uyarlanacak ölçeğin gerçekten kullanılabilecek en iyi araç olup olmadığının değerlendirilmesidir.⁹⁴

Ölçek uyarlama çalışmalarında ilk olarak yapılması gereken orijinal ölçeğin, uyarlama yapılacak olan toplumun kültürüne yönelik dil çevirisinin yapılmasıdır.” Ölçeğin dil geçerliğinin sağlanması için en çok, çeviri- geri çeviri yöntemi kullanılmaktadır, bu çalışmada da bu yöntem kullanılmıştır.^{80, 81} Bu yöntemde, ölçek ana dilden uyarlama yapılacak olan dile çevrilir, sonra tekrar ana diline çevrilerek anlamsal yönden değerlendirilir.⁸¹

Ölçek üç farklı akademik çeviri hizmetinden yararlanılarak İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu çeviriler, araştırmacı ve tez danışmanı tarafından incelenerek ortak tek bir form elde edilmiştir. Elde edilen bu form her iki dili (Türkçe-İngilizce) iyi bilen ve alanda uzman olan on kişinin görüşüne sunulmuş ve uzmanlar tarafından ölçek maddelerinin anlaşılabilirliği açısından incelenmesi sağlanmıştır. On uzman tarafından yapılan geri dönüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak forma son hali verilmiştir. Ölçeğin son hali ile örneklem kriterlerine uyan 10 kadınla pilot uygulama yapılmıştır. Ölçek sorularını yüz yüze dolduran kadınlar tarafından ölçek maddelerinin anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmiş, anlaşılır olduğu tespit edilmiştir. Bu kadınların verileri çalışmaya dahil edilmemiştir.

Kapsam geçerliliği; bir ölçme aracının ölçülmek istenilen nitelikleri kapsayabilme derecesi olarak tanımlanmaktadır.⁸⁴ Kapsam geçerliğini değerlendirmek için konuya ilişkin uzmanların görüşü alınmaktadır. Bu uzmanlar hem ilgili bilim alanını hem de ölçek sorusu hazırlama teknik ve yöntemlerini bilen kişiler olmalıdır.^{80, 89} Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde Davis tekniği kullanılmıştır. Bu yönetime göre 1-4 arasında derecelendirme yapılmaktadır. Bu derecelendirme (“1-Çok uygun, 2-Uygun ama değişiklik gerekiyor, 3-Maddenin uygun hale getirilmesi gerekiyor, 4-Uygun değil”) şeklinde her madde için uygulanmaktadır.⁹⁰ Orijinal ölçeğin kapsam geçerliliği 0.62 bulunmuştur.³² Bu araştırmada Ölçeğin kapsam geçerliliğini sağlamak için alanda uzman 10 kişiden oluşan bir uzman grubunun görüşüne başvurulmuştur. Elde edilen görüşler sonucunda ölçeğin her bir maddesinin Kapsam Geçerlilik İndeksi hesaplanmıştır ve Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeğinin Türkçe versiyonunun her bir maddesinin kapsam geçerlilik indeksi 1 bulunmuştur. Literatürde kapsam Geçerlilik İndeksi için kriter değeri 0.80 olarak kabul edilmektedir.⁹¹ Sonuçlara göre tüm maddelerin kapsam geçerlilik oranı kabul sınırının üstündedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği’ nin Türkçe Formu’nun dil ve kapsam geçerliliği yönünden uygun bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Geçerlilik; “ölçme aracının sadece ölçmeye çalıştığı niteliği ölçmeye duyarlı olması ve ölçmeye çalıştığı niteliği diğer niteliklerden ayırt ederek ölçebilmesi” olarak tanımlanabilir.⁸⁴ Ölçme araçlarında geçerlilik belirleme yöntemleri olarak açıklayıcı faktör analizi, temel bileşenler analizi, korelasyon analizi ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmaktadır.^{80, 84}

Faktör analizi, birbirleriyle oldukça yüksek ilişkili değişkenleri gruplamak suretiyle ampirik olarak değişken sayısını azaltma yoludur.^{80, 84, 95} Aracın faktör desenini ortaya koymak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi uygulamasından önce, örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğunu test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Barlett Küresellik Testi uygulanmıştır.

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri;

- 0.90-0.10 arasında ise mükemmel
- 0.80-0.89 arasında ise iyi
- 0.70-0.79 arasında ise orta
- 0.60-0.69 arasında ise zayıf
- 0.50-0.59 arasında ise kötü
- 0.50'nin altında ise kabul edilemez olarak yorumlanır.^{84, 88}

Orjinal ölçekte KMO değeri 0.904 olarak bildirilmektedir.³² Bu çalışmada KMO katsayısının 0.917 olduğu bulunmuştur. Bu bulgu doğrultusunda, örneklem büyüklüğünün ve maddelerin faktör analizi yapmak için “yeterli” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Barlett küresellik testi özünde değişkenlere ilişkin korelasyon matrisinin birim matrise karşı test edilme ilkesine dayanır. Bu nedenle Bartlett testi aynı zamanda korelasyon matrisinin anlamlılığının bir testidir. $p < 0.05$ ise verilerin faktör analizine uygun olduğu kabul edilir.⁹⁶ Orjinal ölçeğin Barlett küresellik testi sonucu $p = 0.001$ olarak bildirilmektedir.³² Bu çalışmanın Bartlett Küresellik testi sonuçları incelendiğinde, elde edilen ki-kare değerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2(136) = 4447.702$, $p < 0.001$). Bu doğrultuda verilerin faktör analizine uygunluğu gözden geçirilmiş ve çok değişkenli normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğu teyit edildikten sonra ölçeğin faktör yapısının incelenmesi amacıyla Temel Bileşenler Analizi

(Principal Components Analysis) ve Varimax döndürme yöntemleri kullanılarak açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Açıklayıcı faktör analizi; “bir ölçme aracında yer alan maddelerin kaç alt başlık altında toplanabileceğini ve aralarında ne tür bir ilişki olduğunu belirleme tekniğidir”.⁸⁰

⁸⁴ Yapılan analiz sonucunda, tüm maddeler için faktör deseni incelendiğinde, orjinaline uygun bir şekilde üç boyutta toplandığı belirlenmiştir. Dolayısıyla ilgili ölçek üç boyut olarak kabul edilmiş ve faktör deseni kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu faktörler fiziksel şiddet, duygusal şiddet ve cinsel şiddet ve kısıtlama şeklindedir. Fiziksel şiddet faktörü 7 maddeden oluşmakta ve faktör yükü 0.599-0.794 arasında, duygusal şiddet faktörü 6 maddeden oluşmakta ve faktör yükü 0.648-0.758 arasında, cinsel şiddet faktörü 4 maddeden oluşmakta ve faktör yükü 0.548-0.704 arasında değişmektedir. Faktör analizinde ilk adımdan son adıma kadar binişiklik gösteren ve teorik boyutlar dışında dağılan olmadığı tespit edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyarlanan ölçek toplam değişkenliğin %67.003’ünü açıklamaktadır. Ayrıca birinci faktör (fiziksel şiddet) toplam değişkenliğin %25.182’sini, ikinci faktör (duygusal şiddet) toplam değişkenliğin %23.700’ünü, üçüncü faktör (cinsel şiddet) ise toplam değişkenliğin %18.121’ini açıklamaktadır. Orjinal ölçeğin elde edilen bulgularına göre özdeğerleri 8.01, 1.84 ve 1.10 olan; Fiziksel şiddet, Duygusal şiddet ve Cinsel şiddet ve kısıtlama olmak üzere üç Faktör elde edilmiştir ve bu faktörler; özdeğerleri ile birlikte pandemi dönemindeki aile içi şiddetin Türkçe versiyonu varyansının %57.19’ünü açıklamıştır.³²

Faktör yük değeri ile maddelerin faktörlerle olan ilişkisi açıklanır. Birden fazla faktörde yer alan faktör yük değerleri arasındaki fark 0.10’dan az olan, faktör yükü 0.30’un altında kalan maddelerin değerlendirme dışı bırakılması gerektiği literatürde belirtilmektedir.⁹² Bir maddenin herhangi bir faktöre girebilmesi için ulaşması gereken en küçük değer konusunda net bir değer olmamakla birlikte, maddelerin faktör yüklerinin

0.30 ya da 0.40 olması önerilmektedir.⁹² Bu değer örneklem büyüklüğü ile de belirlenebilmektedir. Örneklemin 100 olduğu durumlarda %1 önemlilik düzeyinde 0.51 faktör yükü, 200 olduğu durumlarda 0.36 faktör yükü, 300 olduğu durumlarda ise 0.30 faktör yükü alt sınır olarak kabul edilmektedir. Genellikle 0.30-0.59 faktör yükü orta, 0.60 ve üzeri faktör yükü yüksek değer olarak kabul edilmektedir.⁸⁸ Bu çalışmadaki tüm maddelerin faktör yükleri 0.630-0.970 arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Korelasyon analizi, eşit aralıklı veya oranlı ölçeklerle ölçülmüş iki ya da daha fazla değişken arasında ilişki olup olmadığını belirlemek ve eğer ilişki varsa, bu ilişkinin yönünü (Negatif-Pozitif) ve ilişkinin düzeyini (Düşük, Orta, Yüksek) göstermek amacıyla gerçekleştirilen analizdir.⁸⁴ Madde- toplam test korelasyonunun yeterli olabilmesi için gerekli minimum değer 0.30 olarak belirtilmektedir.⁸⁴ Madde korelasyonlarını incelediğimiz ölçek maddelerinden 0.30'un altında kalan maddelerin analize dahil edilmemesi gerekmektedir. Kadınların ölçek sorularına verdikleri cevapların madde-toplam test korelasyon değerleri incelenmiş ve 0.30'un altında kalan maddeler olmadığı tespit edilmiştir. Tüm maddelerin madde-toplam test korelasyon değerleri 0.563 ile 0.804 arasında değişkenlik göstermektedir. Madde-toplam test korelasyonu tablosunda görüldüğü üzere tüm maddelerin birbiri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir Ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliklerinin belirlenmesi amacıyla ölçekten elde edilen ham puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmış, alt %27 ve üst %27'de yer alan grupların puan ortalamaları bağımsız grup t-testi ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda alt ve üst grup madde puanlarının ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buradan hareketle ölçeğin, istenen niteliği ölçmesi bağlamında ayırt edici olduğu söylenebilir.

Doğrulayıcı faktör analizi; araştırmacının elindeki verinin orijinal yapıya uyup uymadığını belirlemek için yapılmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi özellikle başka

kültürlerde ve örneklemelerde geliştirilmiş ölçme araçlarının uyarlanması kullanılan bir geçerlilik belirleme yöntemidir.^{84, 97} Doğrulayıcı faktör analizinde uyumluluğu sınanan modelin yeterliğini belirlemek için birçok uyum indeksi kullanılmaktadır.⁸⁴ Bu araştırmada yapılan doğrulayıcı faktör analizi için Ki-kare uyum testi, GFI, RMSEA, CFI, NFI, TLI ve AGFI uyum indeksleri değerlendirilmiştir.

Literatürde NFI, CFI ve GFI indekslerinin kabul edilebilir uyum değerinin 0.90, ve mükemmel uyum değerinin 0.95 olduğu belirtilmektedir. AGFI indeksinin kabul edilebilir uyum değeri 0.85, mükemmel uyum değeri ise 0.90 ve üzeri iken; RMSEA indeksinin ise kabul edilebilir uyum değeri 0.08 ve mükemmel uyum değeri 0.05 olarak belirtilmektedir.^{84, 98, 99}

Doğrulayıcı faktör analizine göre ölçeğin yapısal denklem model sonucu (Structural Equation Modeling Results) $p=0.000$ düzeyinde anlamlı olduğu, ölçeği oluşturan 17 madde ve üç faktörlü ölçek yapısıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Modelde iyileştirme yapılmıştır. İyileştirme yapılırken MI değerleri yüksek olan hatalar arasında kovaryans oluşturulmuştur. Birinci düzey çok faktör analizi sonuçlarına göre ilgili ölçeğin uyum iyiliği indekslerine bakıldığında; RMSEA 0.047 ile kabul edilebilir uyum gösterdiği; χ^2 (Cmin/df) 1.766 ile mükemmel uyum gösterdiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı tespit edilmiştir.

Ayrıca RMSEA= 0.047 (%90 kabul edilebilir güven aralığı $0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$), CFI= 0.981 047 (%90 kabul edilebilir güven aralığı $0,90 \leq CFI$), GFI= 0.992 (%90 kabul edilebilir güven aralığı $0,85 \leq GFI$), AGFI=0.989 (%90 kabul edilebilir güven aralığı $0,85 \leq AGFI$), NFI= 0.957 (%90 kabul edilebilir güven aralığı $0,90 \leq NFI$), IFI= 0.981 (%90 kabul edilebilir güven aralığı $0,90 \leq IFI$), TLI= 0.978 (%90 kabul edilebilir güven aralığı $0,90 \leq TLI$) olarak bulunmuştur.

Güvenirlik analizi; “ölçme sonuçlarının kararlılık derecesi olarak veya ölçme sonuçlarının hatalardan arınık olma derecesi” olarak tanımlanabilmektedir.^{84, 85} Ölçme araçlarında güvenilirlik belirleme yöntemleri olarak Cronbach’s Alpha değeri, iki yarı güvenilirliği, paralel formlar güvenilirliği ve test tekrar test yöntemi kullanılmaktadır.^{80, 84} Orjinal ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach's alpha katsayısı ve McDonalds' Omega değerleri kullanılmıştır.³² Bu çalışmada ise Cronbach's alpha katsayısı ve Guttman Split-Half katsayısı kullanılmıştır

Cronbach’s Alpha yöntemi; “ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında iç tutarlılığın belirlenmesinde sıklıkla başvuru olan bir güvenilirlik belirleme yöntemidir.” Maddelerin birbiri ile olan uyumuna dayanmaktadır.^{80, 84} Cronbach’s Alpha (α) katsayısı değeri; “0.00-0.40 arasında ise ölçeğin güvenilir olmadığı; 0.40-0.60 arasında ise düşük güvenilirlikte, 0.60-0.80 arasında ise oldukça güvenilir ve 0.80-1.00 arasında ise yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğu” şeklinde değerlendirilmektedir.⁸⁴⁻⁸⁶ Orjinal ölçekte Cronbach’s Alpha değeri 0.927 bulunmuştur.³² Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonunun Cronbach’s Alpha değeri incelendiğinde 0.945 bulunarak oldukça güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ölçeğin fiziksel şiddet alt boyutunun güvenilirliği 0.914, duygusal şiddet alt boyutunun güvenilirliği 0.913, cinsel şiddet alt boyutunun güvenilirliği ise 0.723 olarak ölçülmüştür.

İki yarı güvenilirliği; “ölçeğin bir uygulamadan elde edilen verilerinin kendi içinde iki eşit parçaya bölünmesi ve bu iki eşit parça arasındaki tutarlılığın incelenmesi” yoluyla elde edilir. İki yarı güvenilirliği test tekrar test yönteminde ortaya çıkan zaman sorununu ve paralel formlar geçerliliğinde eş değer form bulma sıkıntısını gidermek üzere geliştirilen bir tekniktir.^{80, 84} Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği Türkçe Versiyonunun iç tutarlık güvenilirlik katsayısı için ölçek iki yarıya ayrıldığında birinci bölümün Cronbach’s alpha katsayısı 0.927 ve ikinci bölümün Cronbach’s alpha katsayısı

0.861 olarak bulunmuştur. Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeğinin iki yarı güvenirliği sonuçlarına göre, iki yarısındaki korelasyon 0.870; Spearman Brown Katsayısı 0.930 – 0.931 ve Gutman Split Half Katsayısı 0.853 olarak hesaplanmış ve ölçeğin güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Paralel form güvenirliği; “kullanılan ölçme aracıyla aynı veya benzer içeriğe sahip olan ya da elimizde ki ölçme aracıyla aynı veya benzer bir psikolojik niteliği ölçtüğü bilinen başka bir ölçme aracını aynı grup üzerinde uygulayarak aralarındaki korelasyon değerine bakmaktır”.^{80, 84} Bulunan korelasyon katsayısı eşdeğerlik katsayısıdır ve cevapların tutarlılığını gösterir. Katsayının en az 0.70 ve üzeri olması istenmektedir.⁸⁰

Paralel form güvenirliği için, Türkçe’de geçerliliği ve güvenirliği kanıtlanmış olan Kadına Yönelik Aile içi Şiddeti Belirleme Ölçeği’nden yararlanılmıştır. Pandemi Döneminde Aile içi Şiddet Ölçeği ile Kadına Yönelik Aile içi Şiddeti Belirleme Ölçeği arasındaki ilişkiye ait korelasyon değeri $r=0.726$ olup iki ölçek arasında $p<0.001$ istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edildi.

Pandemi Döneminde Aile içi Şiddet Ölçeği fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet alt boyutları ile kadına yönelik aile içi şiddeti belirleme ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Sonuç olarak uyarlanan ölçeğin paralel formla ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Pandemi Döneminde Aile içi Şiddet Ölçeği ve paralel form ölçeğinin faktörleri arasındaki ilişki; Ölçüm modelinin güvenirliği, her bir faktörün ayrı ayrı, ortalama açıklanan varyans (AVE) ve bileşik güvenirlik (CR) değerlerine bakılarak da sınanmıştır. Ölçüm modelindeki faktörlerin bileşik güvenirlik değerinin 0.70 değerinden, ortalama açıklanan varyans değerinin ise 0.50 değerinden yüksek olması gerekmektedir.⁸⁸ Araştırmada mesleki hazır bulunuşluluğu ölçen çok faktörlü yapıda AVE ve CR değerleri istenen düzeydedir. Böylelikle bu faktörün modelden çıkarılıp çıkarılmamasına uyuma

ve ayrışma geçerliliği analizlerine de bakılarak karar verilebilir. Ölçüm modelinin geçerliliği ise, uyuşma ve ayrışma geçerlilikleri yönünden test edilmiştir. Uyuşma geçerliliği, yapıyı oluşturan gözlenen değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyon ilişkisini göstermekte olup, bu korelasyon ilişkisinin yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca, uyuşma geçerliliği için her bir yapının AVE değerinin 0.5 değerinden büyük olması, ayrıca her bir yapı için hesaplanan CR değerinin de AVE değerinden büyük olması gerekmektedir.

Test tekrar test yöntemi bir zaman örnekleme modelidir ve ölçeğin istikrarlılığı değerlendirilir. Bu yöntem ölçülen niteliğin kararlı olduğu durumlarda uygulanır. Test tekrar test yönteminde ölçme aracı belli bir gruba aralıksız olarak ya da belli bir zaman sonra (en çok 1 ay) tekrar uygulanır. Böylece iki uygulama arasındaki korelasyona bakılarak ölçeğin test tekrar test güvenirliği belirlenir. Elde edilen korelasyon değeri, ölçeğin zaman içinde ne derece kararlılık gösterdiğine ilişkin fikir verir.^{80,84,85} Literatürde test-tekrar test için en az 30 bireye ulaşılması gerektiği ve en ideal zaman aralığının 15 ile 30 gün arasında olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmada, ölçek 33 kişilik örneklem grubuna 2 hafta arayla tekrar uygulanmıştır. Ölçeğin birinci ve ikinci ölçüm sonuçları arasındaki ilişkiye ait korelasyon değeri $r=0.905$ olup, iki ölçüm arasında $p<0.001$ önemli düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca Fiziksel Şiddet için korelasyon değeri 0.897, Duygusal Şiddet için korelasyon değeri 0.969, Cinsel Şiddet için korelasyon değeri 0.972 olarak hesaplanmıştır. Sonuçlara göre ilgili ölçeğin kararlı olduğu ve iki ölçüm sonuçlarının benzer olduğu tespit edilmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğini Türkçe'ye uyarlayarak, geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda;

- Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Türkçe versiyonunun madde toplam puan korelasyonlarının 0.563 ile 0.804 arasında değiştiği, ölçeğin toplam Cronbach's alpha katsayısının 0.945, alt boyutlarının Cronbach's alpha katsayılarının ise 0.723-0.914 arasında olduğu ve bu değerlerin iç tutarlılık için oldukça güvenilir olduğu bulunmuştur.
- Faktör analizi sonrası ölçeğin 17 maddesinin faktör yüklerinin 0.548 ile 0.794 arasında olduğu ve ölçeğin toplam varyansın %67.003'ünü açıklayan 3 faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.
- Doğrulayıcı faktör analizi bulgularına göre ölçeğin 3 faktörlü yapısının geçerli ve model-veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu, Test- tekrar test sonuçlarına göre ölçeğin zamana karşı değişmediği ve Kadına Yönelik Aile içi Şiddeti Belirleme Ölçeği ile eş değerliliğinin olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak; Pandemi Döneminde Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Türk toplumunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

Pandemi Döneminde Aile-İçi Şiddet Ölçeğinin;

- Hem pandemi döneminde hem de pandemi sonrası dönemde Türk kadınlarda kadına yönelik şiddetin belirlenmesinde veri toplama aracı olarak kullanılması,
- Hem pandemi döneminde hem de pandemi sonrası dönemde kadına yönelik şiddeti etkileyen faktörlerin belirlenmesi ile ilgili çalışmalarda veri toplama aracı olarak kullanılması,

- Orijinal ölçeğin geliştirildiği İranlı kadınlar ile Türk kadınların maruz kaldığı kadına yönelik şiddet düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin karşılaştırılmasına yönelik çalışmalarda veri toplama aracı olarak kullanılması,
- Farklı toplumlarda/ülkelerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması, önerilebilir.



KAYNAKLAR

1. UN Nations. Declaration on the Elimination of Violence against Women. https://en.wikipedia.org/wiki/Declaration_on_the_Elimination_of_Violence_Against_Women 10 Eylül 2022.
2. Çakır Ö, Harcar T, Sürgevil O, Budak G. Kadına yönelik şiddet ve Türkiye'de kadına yönelik şiddetin durumu. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2008, 2: 51-70.
3. Akın M. Aile içi şiddet. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, 71: 27-41.
4. Cismaru M, Lavack AM. “Don't Suffer in Silence”—Applying the integrated model for social marketers to campaigns targeting victims of domestic violence. *Social marketing quarterly*, 2010, 16: 97-129.
5. Şengül Yaman E, Ayaz S. Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete Bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2010, 11: 23-29.
6. Polat O. Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2016, 22: 15-34.
7. Altunok H, Aydın H, Gedikkaya FG. Kadına karşı şiddetle mücadele politikasında çıktılar üzerine bir değerlendirme. *Yasama Dergisi*, 2015: 5-21.
8. Dolunay Ş, Yıldız S. *Kadına yönelik şiddet algısı- Kadın ve erkek bakış açılarıyla*. 1. Baskı. Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları Tarcan Matbaacılık, Ankara, 2013.
9. Büyükyılmaz A, Demir Ç. Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetin belirleyenleri: multinomial logit model yaklaşımı. *Ege Akademik inceleme*, 2016, 16: 443-450.
10. Karal D, Aydemir E. *Türkiye'de kadına yönelik şiddet*. 1. Baskı. Uşak, İnternetsel Yıldızbilim Araştırma Kuruluşu, 2012: 5-41.

11. Organization WH. Preventing Intimate Partner and Sexual Violence Against Women: Taking Action and Generating Evidence. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44350>. 25 Haziran 2022.
12. T.C. Sağlık Bakanlığı. Covid-19 (SARS-CoV2) Enfeksiyonu Rehberi. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi. 25 Nisan 2022.
13. Aslan R. Endemic diseases in history and today and covid-19. *Journal of Lake District Monthly Economy and Culture*, 2020, 8: 35-41.
14. Agüero JM. Covid-19 and the rise of intimate partner violence. *World development*, 2021, 137: 105-217.
15. Bradbury- Jones C, Isham L. The pandemic paradox: The consequences of covid-19 on domestic violence. *Journal of clinical nursing*, 2020: 9-29.
16. Ünal E, Atik D, Gözüyeşil E. Covid-19 pandemisi ve kadınlar. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2020, 4: 1-8.
17. Ünal B, Gülseren L. Covid-19 pandemisinin görünmeyen yüzü: aile içi kadına yönelik şiddet. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2020, 23: 89-94.
18. Abuhammad S. Violence against jordanian women during covid- 19 outbreak. *International journal of clinical practice*, 2021, 75: e13824.
19. Sünbuloğlu NY. Covid-19 Karantinasından Kadının Etkilenimi ile Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddete İlişkin Türkiye Araştırma Raporu. <https://sahamerkezi.org/covid-19-karantinasindan-kadinin-etkilenimi-ile-kadin-ve-cocuga-yonelik-siddete-iliskin-turkiye-arastirma-raporu/>. 29 Mart 2020.
20. Leslie E, Wilson R. Sheltering in place and domestic violence: Evidence from calls for service during covid-19. *Journal of Public Economics*, 2020, 189: 104-241.

21. Wilson E, Donovan CV, Campbell M, Chai T, Pittman K, Seña AC, Pettifor A, Weber DJ, Mallick A, Cope A. Multiple covid-19 clusters on a university campus north carolina. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 2020, 69: 1416.
22. Organization WH. Covid-19 and Violence Against Women: What the Health Sector/system can do. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/331699>. 24 Nisan 2020.
23. Council of Europe. Violence Against Women and Girls Before, During and After Covid-19: the Shadow Pandemic That Must be Addressed. . <https://www.coe.int/en/web/portal/-/violence-against-women-and-girls-before-during-and-after-covid-19-the-shadow-pandemic-that-must-be-addressed>. 14 Şubat 2022.
24. European Institute for Gender Equality. Coronavirus Puts Women in The Frontline. <https://eige.europa.eu/news/coronavirus-puts-women-frontline>. 18 Haziran 2020.
25. UN Women. COVID-19 and Ending Violence Against Women and Girls. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>. 10 Haziran 2020.
26. Kılıç Çiler B. Aile İçi Kadına Yönelik Şiddetin Belirlenmesi ve Hemşirenin Rolü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1999.
27. Kanbay Y, Aslan Ö, Işık E, Tektaş P. İskebe kadına yönelik şiddet tutum ölçeği (İskebe tutum ölçeği) geliştirme çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2017, 18: 453.
28. Özyürek A, Kurnaz F. B. Aile içi şiddet farkındalığı ölçeği güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 2019, 9: 227-250.

29. Vatandaşlar SE, Hatipoğlu Sümer Z. Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2019, 9: 341-371.
30. Tuz C, Öksüz M, Tekiner A. Kadına yönelik şiddet derecelendirme ölçeği ve mağdurların cinsel deneyimleri ölçeği Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliği. *Euras J Fam Med*, 2015, 4: 83-89.
31. Yanikkerem E, Saruhan A. 15-49 yaş evli kadınların aile içi şiddet konusunda görüşlerinin ve aile içi şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. *Medical Network Klinik Bilimler ve Doktor*, 2005, 11: 198-204.
32. Gheshlagh RG, Abdi K, Ebadi A, Moradveisi B, Hosseini SE, Zahednezhad H. Development and validation of the domestic violence during quarantine scale. *Journal of Public Health*, 2021: 1-7.
33. Acar H, Akman E, Negiz N. *Sosyal Hizmet: Temelleri ve Uygulama Alanları 1*. Baskı. Ankara, Maya Akademi, 2013: 1-387.
34. Akkaş İ, Uyanık Z. Kadına yönelik şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, 6: 32-42.
35. Karınca E. *Kız Doğursun Analar: Kadının Eş Şiddetinden Korunması*. 1. Baskı. Bilgi Yayınevi, 2011: 1-296.
36. Uluocak Ş, Gökulu G, Bilir O, Karacık Etizer N, Özbay D. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet. *Paradigma Akademi*, 2014: 7-22.
37. Akyüz A, Yavan T, Şahiner G, Kılıç A. Domestic violence and woman's reproductive health: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 2012, 17: 514-518.

38. T.C., Başbakanlık, Müdürlüğü KSG. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı. <https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-planlari/>. 10 Şubat 2022.
39. Yanık A, Hanbaba Z, Soygül S, Ayaltı B, Doğan M. Kadına yönelik şiddet davranışlarının değerlendirilmesi: Türkiye' den kanıt. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 2014, 4: 104-111.
40. Tatlıoğlu K, Küçükköse İ. Türkiye'de kadına yönelik şiddet: Nedenleri, koruma, önleme ve müdahale hizmetleri. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2015, 7: 194-209.
41. Gökkaya VB. Türkiye'de kadına yönelik ekonomik şiddet. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2011, 12.
42. Çiftçi F. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
43. Öztürk Ö. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. Yüksek Lisans Tezi İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
44. Okutan N. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Van'da, Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar ve Başetme Biçimleri, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 2007.
45. Vatandaş C. *Aile ve şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet*. 1. Baskı. T.C Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003: 1-105.
46. Yüksel Kaptanoğlu İ, Çavlin A, Akadlı Ergöçmen B. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. 2015.
47. Tjaden PG. *Full Report of The Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence Against Women: Findings From The National Violence Against Women*

- Survey. Baskı. Ankara, US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of 2000: 13-52.
48. United Nations. World's Women 2010 Report. <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/WWFull%20report%20color.pdf>. 5 Nisan 2022.
49. Köse A, Beşer A. Kadının değiştirilebilir yazgısı "şiddet". *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2007, 10: 114-121.
50. Efe Ş. Y. Acil servis hemşirelerinin kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin rol ve sorumlulukları. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 2012, 26: 49-54.
51. Kocabıyık N, Yıldırım S, Emel Ozturk T, Kayacı Türk M, Ayer A. A study on the frequency of violence to healthcare professionals in a mental health hospital and related factors. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 2015, 28: 112.
52. Sevil Ü, Yanıkkere E. *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. 1. Baskı. İzmir, Güven Kitabevi, 2006: 36-66.
53. Çakır Parmaksızoğlu A. Aile İçi Şiddet Mağduru Olup Boşanma Sürecinde Bulunan Kadınlarda Travma Sonrası Stres Belirtileri ve İlişkili Özellikler. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2011.
54. Covid T. Pandemi değerlendirme raporu *Covid-19 Pandemi Mücadelesinde Sosyal ve Toplumsal Önlemler*, 2020: 31-32.
55. Akoğlu G, Karaaslan B. T. Covid-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2020, 5: 99-103.
56. Hatun O, Dicle A. N, Demirci İ. Koronavirüs salgınının psikolojik yansımaları ve salgınla başa çıkma. *Turkish Studies*, 2020, 15: 531-554.

57. Karataş M, Akat K. Covid-19 pandemisinin toplum psikolojisine etkileri ve eğitime yansımaları. *Journal of Turkish Studies*, 2020, 15: 1-13.
58. Koçak Z, Harmancı H. Covid-19 pandemi sürecinde ailede ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2020: 183-207.
59. Başaran M, Aksoy A. Anne babaların covid-19 salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Journal of International Social Research*, 2020, 13: 668-671.
60. Szabo T. G, Richling S, Embry D. D, Biglan A, Wilson K. G. From helpless to hero: Promoting values-based behavior and positive family interaction in the midst of covid-19. *Behavior analysis in practice*, 2020, 13: 568-576.
61. Stein D, Ward K, Cantelmo C. Estimating the potential impact of covid-19 on mothers and newborns in low-and middle-income countries. *Health Policy Plus*, 2020.
62. Organization WH. Pulse Survey on Continuity of Essential Health Services During the Covid-19 Pandemic: interim Report,. https://www.who.int/publications-detail-redirect/WHO-2019-nCoV-EHS_continuity-survey-2020.1. 9 Nisan 2022.
63. Viveiros N, Bonomi A. E. Novel coronavirus: Violence, reproductive rights and related health risks for women, opportunities for practice innovation. *Journal of family violence*, 2020: 1-5.
64. Farré L, Fawaz Y, González L, Graves J. How the covid-19 lockdown affected gender inequality in paid and unpaid work in spain. *Institute of Labor Economics*, 2020: 5-9.
65. Şahin E, Satılmış Güngör İ. Covid-19 pandemisinde cinsellik ve cinsel sağlık. *Androloji*, 2020, 22: 249-253.

66. Bulut M, Yıldırım N. Covid-19 pandemisinin cinsel sağlık ve yaşam kalitesine etkileri, covid-19 Pandemisi: pandemi dönemlerinde üreme sağlığı. *Türkiye Klinikleri Derneği*, 2020: 58-65.
67. Özlü İ, Kararaman Özlü Z, Kiliç T, Yetiş Demir Z, Ejder Apay S, Sis Çelik A, Seçer İ. Was the quality of sexual Life affected during the Covid-19 Pandemic? *The American Journal of Family Therapy*, 2022, 50: 475-490.
68. Hussein J. Covid-19 what implications for sexual and reproductive health and rights globally. 2020, 28: 1746065.
69. López-Bueno R, López-Sánchez G. F, Gil-Salmerón A, Grabovac I, Tully M. A, Casaña J, Smith L. Covid-19 confinement and sexual activity in Spain: a cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2021, 18: 2559.
70. Church K, Gassner J, Elliott M. Reproductive health under covid-19—challenges of responding in a global crisis. *Sexual and Reproductive Health Matters*, 2020, 28: 1773163.
71. Kaya B. Pandeminin ruh sağlığına etkileri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2020, 23: 123-124.
72. Catalá-Miñana A, Lila M, Oliver A, Vivo J. M, Galiana L, Gracia E. Contextual factors related to alcohol abuse among intimate partner violence offenders. *Substance Use-Misuse*, 2017, 52: 294-302.
73. Ergöner Akça T, Biçen E, Ersoy G. Covid-19 Salgınında Ev İçi Şiddet. *Adli Tip Bülteni*, 2020, 25.
74. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. Nisan 2020 Başvuru Karşılama Raporu. <http://kadincinayetleriniurduracagiz.net/aciklamalar/2912/nisan-2020-basvuru-karsilama-raporu> 16 Mayıs 2022.

75. Ankara Büyükşehir Belediyesi. Kadın ve Çocuk Bülteni. [https://www.ankara.bel.tr/files/9015/8807/5215/Kadn ve Cocuk Bulteni -1.pdf-10](https://www.ankara.bel.tr/files/9015/8807/5215/Kadn_ve_Cocuk_Bulteni_-1.pdf-10) 22 Mayıs 2020.
76. John N, Casey S. E, Carino G, McGovern T. Lessons never learned: Crisis and gender- based violence. *Developing world bioethics*, 2020, 20: 65-68.
77. Usher K, Bhullar N, Durkin J, Gyamfi N, Jackson D. Family violence and covid-19: Increased vulnerability and reduced options for support. *International journal of mental health nursing*, 2020: 549-552.
78. Erefe İ. *Veri Toplama Araçlarının Niteliği*. 1. Baskı. İstanbul, Odak Ofset, 2002: 169-187.
79. İlker E, Kan İ. Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2004, 30: 211-216.
80. Şen S, Yıldırım İ. *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. 2. Baskı. Ankara, Nobel Tıp Kitapevi, 2021: 358-360.
81. Çapık C, Gözümler S, Aksayan S. Kültürlerarası ölçek uyarlama aşamaları, dil ve kültür uyarlaması: Güncellenmiş rehber. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 2018, 26: 199-210.
82. Deniz K.Z. Psikolojik ölçme aracı uyarlama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2007, 40: 1-16.
83. Karasar N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 10. Baskı. Ankara, Nobel Basım Evi, 2000: 136-153.
84. Seçer İ. *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi*. 3. Baskı. Ankara, Anı Yayıncılık, 2017: 153.
85. Ural A, Kılıç İ. *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. 2. Baskı. Ankara, Detay Yayıncılık, 2006: 20-302.

86. Tavşancıl E. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. 2. Baskı. Ankara, Nobel Basımevi, 2005: 10-230.
87. Öner N. *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler*. 3. Baskı. İstanbul, Boğaziçi Matbaası, 2009: 520-525.
88. Şencan H. *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlik*. 1. Baskı. Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005: 11-568.
89. Büyüköztürk Ş. *Veri Analizi El Kitabı*. 8. Baskı. Ankara, Pegem Yayıncılık, 2007: 167-182.
90. Arslan S, Konuk Şener D, Cangür Ş. Pediatri hemşireliği öğrencileri klinik rahatlık ve endişe değerlendirme aracının geçerlik ve güvenirliği. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2018, 8: 61-66.
91. Yurdugül H. Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 2005, 1: 771-774.
92. Akgül A. *Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri: SPSS Uygulamaları*. 3. Baskı. Yükseköğretim kurulu matbaası, 2005: 12-467.
93. Gregoire J. ITC guidelines for translating and adapting tests. *International Journal of Testing*, 2018, 18: 101-134.
94. Coster WJ, Mancini MC. Recommendations for translation and cross-cultural adaptation of instruments for occupational therapy research and practice. *Revista de Terapia Ocupacional da Universidade de São Paulo*, 2015, 26: 50-57.
95. Coşkun R, Altunışık R, Yıldırım E. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. 10. Baskı. Sakarya, 2019: 131.

96. Süer S, Oral B. Innovative pedagogical practices scale for teachers: a study of validity and reliability. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 2021, 17.
97. Erkorkmaz Ü, Etikan İ, Demir O, Özdamar K, Sanisoğlu SY. Doğrulayıcı faktör analizi ve uyum indeksleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 2013, 33: 210-223.
98. Şimşek Ö. *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. 1. Baskı. Ankara, Ekinoks Basın Yayın Dağıtım Ltd Sti, 2007: 20-55.
99. Bayram N. *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: AMOS Uygulamaları*. 3. Baskı. Bursa, Ezgi Kitabevi, 2010: 15-194.

EKLER

EK-1. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler
Adı Soyadı: Doğum tarihi: Doğum Yeri: Medeni Hali: Uyruğu: Adres: Tel: Faks: E-mail:
Eğitim
Lise: Lisans: Yüksek lisans:
Yabancı Dil Bilgisi
İngilizce:
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar
İlgi Alanları ve Hobiler

EK-2. ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU



SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Health Sciences

ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU¹

Öğrencinin Adı ve Soyadı	Vahit ÇİFTÇİ
Öğrencinin Numarası	
Ana Bilim Dalı	Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
Öğrencinin Kayıtlı Olduğu Program Türü	Yüksek Lisans

Yukarıda bilgileri verilen tezin intihal tespit yazılımıyla (Turnitin) yapılan tarama sonucunda elde edilen benzerlik oranları aşağıdaki gibidir. Beyan edilen bilgilerin doğru olduğunu, aksi hâlde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ediniz.

Bölümler	Benzerlik Oranı	Maksimum Benzerlik Oranları
I. Giriş	%14	% 15
II. Genel Bilgiler	%32	% 35
III. Materyal ve Metod	%28	% 35
IV. Bulgular	%11	% 15
V. Tartışma	%17	% 20

Not: Yedi kelimeye kadar benzerlikler ile Başlık, Kaynakça, İçindekiler, Teşekkür, Dizin ve Ekler kısımları tarama dışı bırakılabilir. Yukarıdaki azami benzerlik oranları yanında tek bir kaynaktan olan benzerlik oranlarının %5'den büyük olmaması gerekir.

Tez Yazarı (Öğrenci)	Tez Danışmanı
----------------------	---------------

EK-3. ETİK KURUL ONAY FORMU

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU		
KARAR		
ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu
	AÇIK ADRESİ:	Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı
	TELEFON	+90 442 234 65 11
	FAKS	+90 442 236 09 68
	E-POSTA	atatipetikkurul@gmail.com
SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI		Doç. Dr. Aşlı SİS ÇELİK
ARAŞTIRMACININ AÇIK ADI		Pandemi Döneminde Aile-içi Şiddet Ölçeği' nin Türçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması
KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı: 08 Karar No: 04	Tarih: 25.11.2021
	Yukarıda bilgileri verilen başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın/çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve çalışmanın bütçesinin BAP tarafından karşılanması koşulu ile yapılmasında bilimsel ve etik açıdan sakınca olmadığına oy birliği ile karar verildi. Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan araştırmalar/çalışmalar için Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'ndan izin alınması gerekmektedir. Araştırmacıya çalışmalarında başarılar dileriz.	

EK-4. TANITICI ÖZELLİKLER FORMU

- 1) Yaşınız:
- 2) Eğitim durumunuz
 - a) Okur yazar b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Üniversite ve üzeri
- 3) Gelir getiren bir işte çalışma durumunuz nedir?
 - a) Çalışıyorum b) Çalışmıyorum
- 4) Eşinizin yaşı:
- 5) Eşinizin eğitim düzeyi
 - a) Okur yazar değil b) Okur yazar c) İlkokul d) Ortaokul e) Lise f) Üniversite ve üzeri
- 6) Eşinizin mesleği
 - a) Memur b) İşçi c) Esnaf d) Serbest meslek e) İşsiz f) Diğer
- 7) Kaç yıllık evlisiniz:
- 8) Evlenme şekliniz:
 - a) Görücü usulü ama isteyerek
 - b) Görücü usulü ama rızam olmadan
 - c) Akraba evliliği
 - d) Tanışıp arkadaşlık yaparak
- 9) Aile tipiniz
 - a) Çekirdek aile (karı-koca ve çocuklar) b) Geniş aile (kayınvalide, kayınpeder)
- 10) Uzun süredir yaşadığınız yer neresidir?
 - a) İl merkezi b) İlçe merkezi c) Köy
- 11) Gelir durumunuz nedir?
 - a) Gelir giderden düşük b) Gelir gidere denk c) Gelir giderden fazla
- 12) Çocuğunuz var mı?
 - a) Evet b) Hayır
- 13) Kaç çocuğunuz var?
- 14) Eşiniz tarafından daha önce şiddete maruz kaldınız mı?
 - a) Evet b) Hayır
- 15) Daha önce eşiniz tarafından şiddete maruz kaldıysanız ne tür bir şiddete maruz kaldınız?
 - a) Fiziksel şiddet (tokat atma vb.)
 - b) Cinsel şiddet (zorla cinsel ilişkiye girme vb.)
 - c) Sözel şiddet (hakaret etme, küfür etme vb.)
 - d) Ekonomik şiddet (para vermeme, harcamanızı kısıtlama vb.)
 - e) Duygusal şiddet (aşağılama, akrabalarınızla görüşmeye engel olma vb.)

16) Pandemi döneminde eşiniz tarafından şiddete maruz kaldınız mı?

- a) Evet b) Hayır

17) Pandemi döneminde şiddete maruz kaldıysanız ne tür bir şiddete maruz kaldınız?

- a) Fiziksel şiddet (tokat atma vb.)
b) Cinsel şiddet (zorla cinsel ilişkiye girme vb.)
c) Sözel şiddet (hakaret etme, küfür etme vb.)
d) Ekonomik şiddet (para vermeme, harcamanızı kısıtlama vb.)
e) Duygusal şiddet (aşağılama, akrabalarınızla görüşmeye engel olma vb.)

18) Pandemi döneminde şiddete maruz kaldıysanız şiddetin derecesini nasıl değerlendirirsiniz?

- a) Daha fazla şiddete maruz kaldım
b) Daha az şiddete maruz kaldım
c) Pandemi öncesi döneme göre değişmedi

19) Pandemi evlilik ilişkileri olumsuz etkilendi mi?

- a) Etkilendi b) Etkilenmedi

EK-5. PANDEMİ DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDET ÖLÇEĞİ

TÜRKÇE VERSİYONU

COVID-19 pandemi döneminde ne kadar şiddete maruz kaldığınızı belirtiniz.

Maddeler	Asla	1- 2 kez	3- 5 kez	6- 10 kez	10 kereden fazla
1. Eşiniz, sizi tembellik, ilgisizlik ya da kendisi veya ev işleriyle ilgili sorumluluklarınızı yerine getirmemekle suçladı.					
2. Eşiniz, sizin çocuk yetiştirme yeteneğinizi küçümsedi ve sizi iyi bir anne ya da eş olmamakla suçladı.					
3. Eşiniz, düşüncelerinizi ve ilgi alanlarınızı aşağılayarak sizi ayıpladı.					
4. Eşiniz, size ilgi göstermeyerek, kendinizi ciddi şekilde yalnız hissetmenize neden oldu.					
5. Eşiniz, sizin giyim tercihlerinizi, vücudunuzu veya dış görünüşünüzü aşağıladı.					
6. Eşiniz, sizin sevdiklerinize hakaret etti.					
7. Eşiniz, sizi kasıtlı olarak görmezden geldi veya haftalarca sizinle cinsel ilişkiye girmekten kaçındı.					
8. Eşiniz sizi, fiziksel olarak zarar vermekle tehdit etti.					
9. Eşiniz, sizi dövdü (tokat atma, tekme atma, saç çekme vb.).					
10. Eşiniz, sizi boşanmakla tehdit etti.					
11. Eşiniz, size çeşitli nesneler fırlattı.					
12. Eşiniz, size başkalarının yanında hakaret etti.					
13. Eşiniz, size bilgi vermeden, günlerce veya haftalarca eve gelmedi.					
14. Eşiniz, yemek yemenize veya yiyeceğiniz yemeği seçmenize izin vermedi.					
15. Eşiniz, telefon veya sosyal medya kullanmanıza izin vermedi.					
16. Eşiniz, sevdiğiniz televizyon programını açmanıza izin vermedi.					
17. Eşiniz, istemediğiniz halde sizi cinsel ilişkiye zorladı.					

EK-6. THE DOMESTIC VIOLENCE DURING QUARANTINE SCALE

Please indicate how much violence you have experienced during the Covid-19 quarantine period.

Items	Never	1 to 2 times	3 to 5 times	6 to 10 times	More than 10 times
1. He has accused you of laziness, indifference, or not performing your duties in terms of him or household chores.	0	1	2	3	4
2. He has underestimated your ability to raise children, and accused you of not being a successful mother or wife.	0	1	2	3	4
3. He has blamed you by belittling your thoughts and interests.	0	1	2	3	4
4. He has not shown affection to you, so that you felt severe loneliness.	0	1	2	3	4
5. He has belittled your cloth preferences, body, or appearance.	0	1	2	3	4
6. He has insulted your loved ones.	0	1	2	3	4
7. He has ignored you intentionally, or has refrained from having sex with you for weeks.	0	1	2	3	4
8. He has threatened you with physical harm.	0	1	2	3	4
9. He has beaten you up (slapping, kicking, pulling hairs etc.)	0	1	2	3	4
10. He has threatened you with divorce.	0	1	2	3	4
11. He has thrown objects at you.	0	1	2	3	4
12. He has insulted you in front of others.	0	1	2	3	4
13. He has been away from home days or weeks without informing you.	0	1	2	3	4
14. He has not allowed you to eat or to choose your food.	0	1	2	3	4
15. He has not allowed you to use telephone or social media.	0	1	2	3	4
16. He has not allowed you to choose your favorite TV channel.	0	1	2	3	4
17. He has forced you to sexual intercourse when you were not interested.	0	1	2	3	4

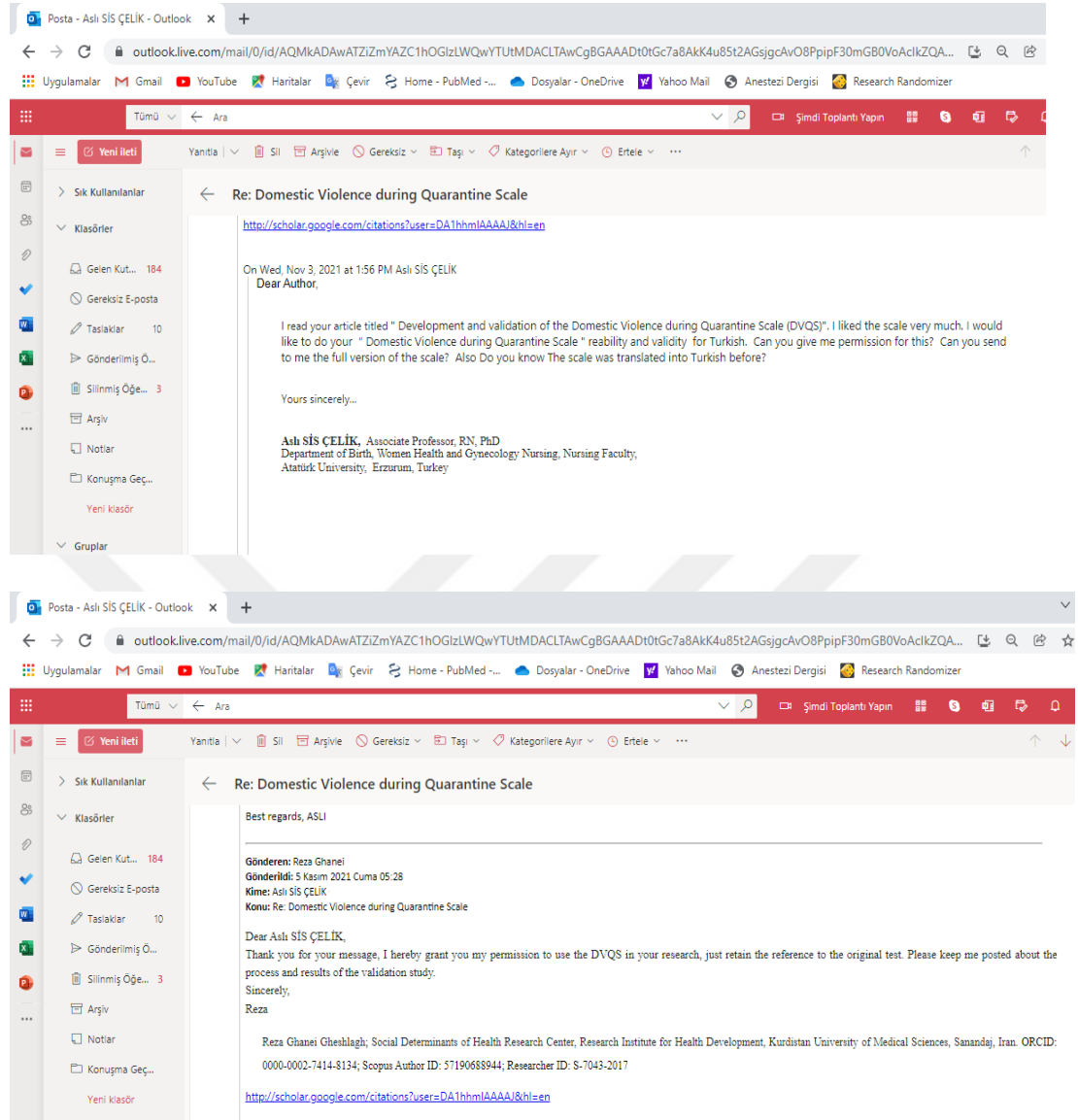
EK-7. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ

Maddeler	Asla (1)	Nadiren (2)	Ara Ara (3)	Sık Sık (4)	Her Zaman (5)
1. Mülkiyet sahibi olma veya bankada yatırımlarımız eşimin üzerinedir					
2. Eşim harcamalarımı kısıtlar.					
3. Eşim para işlerini tekeline alır.					
4. Eşim bir işe girmemi, çalışmamı istemez ve çocuklara bakmam için evde kalmamı ister.					
5. Eşim para harcamam konusunda hesap vermemi ister.					
6. İhtiyacım olduğu halde eşim bana karşı parayı kısıtlar.					
7. Eşim bir okula veya kursa gitmemi engeller.					
8. Evde önemli kararları eşim verir.					
9. Eşim ona bir şey anlattığımda dinler.					
10. Eşim bana günlük olaylar veya herhangi bir şey açısından bilgi verir.					
11. Eşim hissettiklerini, duygularını benimle paylaşır.					
12. Eşim arkadaşlarımı kıskanır ve onlardan kuşkulandır.					
13. Eşim evde kadın erkek rolünü belirler.					
14. Eşim bana hizmetçi gibi davranır.					
15. Eşim benimle gerekmedikçe muhabbet etmez ve somurtur.					
16. Ailemi görmek istediğimde eşimden izin alırım.					
17. Eşim hasta iken benimle ilgilenir.					
18. Eşim her zaman kendinin haklı olduğunu iddia eder.					
19. Eşim akşam yemeği, ev işi veya çamaşır yıkama gibi işler vaktinde yapılmazsa sinirlenir.					
20. Eşimin duygularıma saygısı vardır.					
21. Eşim bana sevgi, şefkat, duygusallık gösterir.					
22. Eşim kıskançlık yapar.					
23. Bir yere gideceğim zaman eşimden izin alırım					
24. Arkadaşlarımı görmek istediğimde eşimden izin alırım.					
25. Eşim dışarıdaki davranışlarıma karışır.					
26. Eşim aileme kaba davranır, küçümser.					
27. Eşim kendisi olmaksızın gerçekten başarılı olamayacağımı ve kendime bakamayacağımı söyler.					

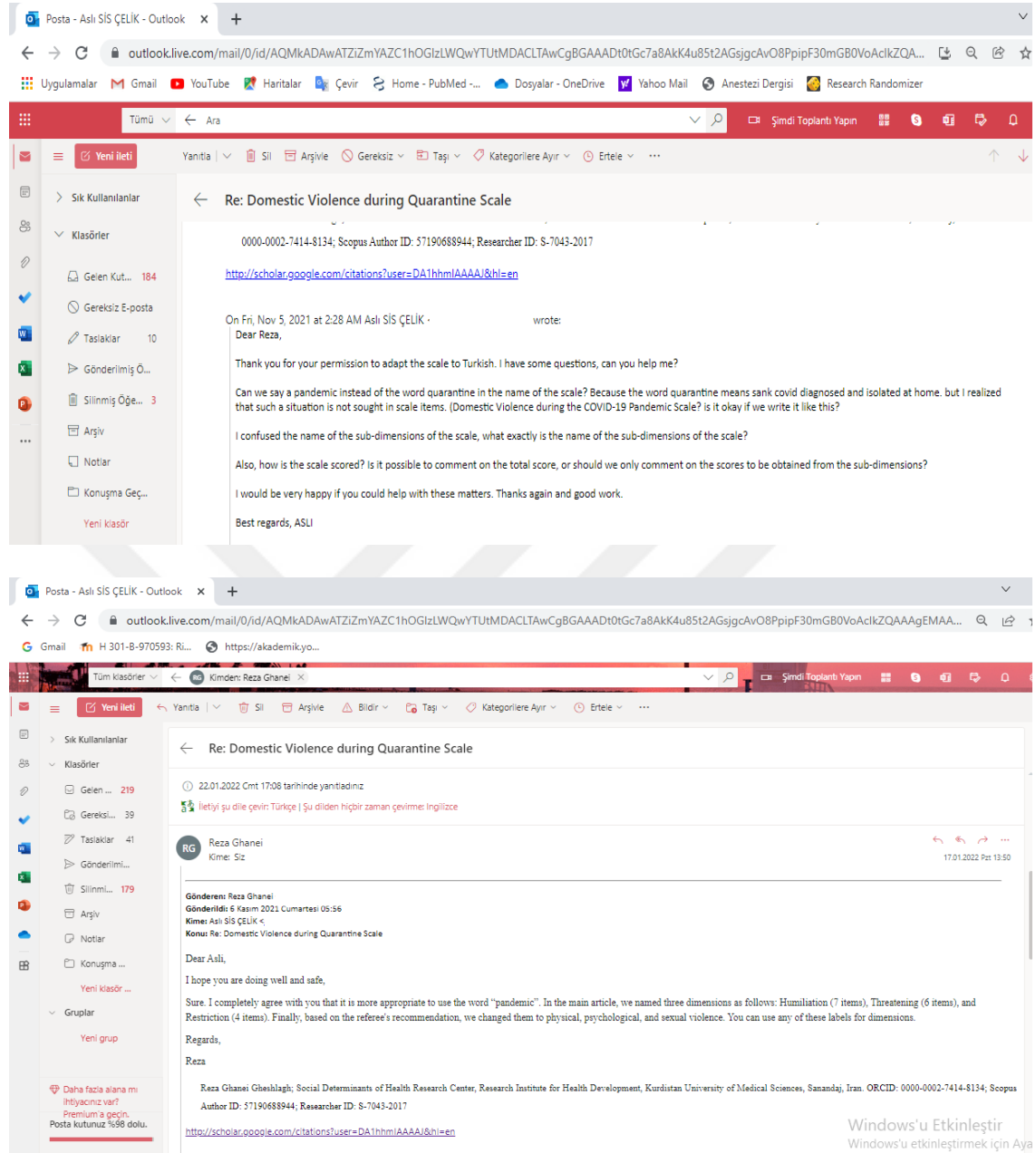
28. Eşime karşı düşüncelerimi rahatlıkla ifade ederim.					
29. Eşim kendini evin sahibi gibi görür					
30. Eşimin huylarından, tersliğinden korkar, sessiz kalırım.					
31. Bir şey yapacağım zaman eşim ne der kaygısı yaşarım.					
32. Eşim evi veya işyerimi kontrol amaçlı arar.					
33. Eşim arkadaşlarıma kaba davranır, küçümser.					
34. Eşim yanlış bir şey yapmış olsa dahi kendimi “ona haklısın” demek zorunda hissederim.					
35. Eşim bana küfür eder.					
36. Eşim beni ayrılmakla tehdit eder.					
37. Eşim kızmasın diye istemediğim halde onun istediği şeyleri yaparım.					
38. Eşim bana lakaplar takar.					
39. Eşim bana hakaret eder.					
40. Eşim ters giden olaylardan dolayı beni suçlar.					
41. Eşim beni diğer insanlar önünde küçük düşürür.					
42. Eşim beni yalnız iken aşağılar.					
43. Eşim dışarıya çıkarken nasıl giyinmem gerektiğine karışır.					
44. Eşim bana çirkin olduğumu, çekici olmadığımı söyler.					
45. Eşim beni davranışlarımdan dolayı eleştirir.					
46. Eşim bana ev işlerinde yardım eder.					
47. Eşim bana çocuk bakımında yardım eder.					
48. Eşim yaptığım ya da söylediğim şeylerden dolayı benimle alay eder.					
49. Eşim bana “eğer değişirsen, istediğim gibi olursan sana daha iyi davranırım” der.					
50. Eşimle tartışırken kavganın sonuçlarından korkarım.					
51. Kendimi sinirli gergin hissederim.					
52. Kendimi hapishaneymiş gibi hissederim					
53. Kendimi yalnız hissederim.					
54. Kendimi hissiz, duygusuz hissederim.					
55. Eşimle tartışırken kızmasından, sinirlenmesinden korkarım.					
56. Eşim beni ev dışına atmak ile tehdit eder.					
57. Eşim beni terk etmekle tehdit eder.					
58. Eşim beni çocukları almakla tehdit eder.					
59. Eşim kadınları küçük görür.					
60. Eşim kadın karşıtı şakalar yapar.					
61. Eşim beni diğer kadınlarla kıyaslar.					
62. Eşim cinsellik konusunda görüşlerime önem verir.					
63. Eşim kavga ettikten sonra cinsel ilişki ister.					

64. Eşimle cinsel ilişkiden zevk alırım.					
65. Eşim ben istemediğim halde beni cinsel ilişkiye zorlar.					
66. Eşim ben hastayken, sağlığım elverişli olmadığı halde bana cinsel ilişkide ısrar eder.					
67. Eşim bana bağırır.					
68. Eşim beni itip kakar.					
69. Eşim benimle sudan sebeplerle kavga eder.					
70. Eşim bana tokat atar.					
71. Eşim tartışma anında evdeki eşyalara zarar verir.					
72. Eşim tartışma anında benim için önemli bir şeye (giysilerim gibi) zarar verir.					
73. Eşim beni döver.					
74. Eşim üzerime yürür.					
75. Eşim beni tekmeler.					
76. Eşim beni silah, bıçak gibi bir alet ile tehdit eder.					
77. Eşim bana öldürmek istemiş gibi davranır.					
78. Eşim kollarımı, ayak ve parmaklarımı bükerek					
79. Eşim tartışma sırasında kapı, cam kırar.					
80. Eşim bana bir şeyler fırlatır.					
81. Eşim bana sopa vb. bir nesne ile vurur.					
82. Eşim saçımdan tutup çeker, başımı sarsar.					
83. Eşimin şiddet uygulamasından dolayı tedavi gerektirecek bir yaralanma aldım					
84. Eşim yastık ile başımı kapatıp, nefes almamı zorlaştırır.					
85. Eşim beni hareket edemeyecek hale getirir, sıkıştırır.					
86. Eşim beni gebe iken dövdü.					
87. Eşim beni ısıtır.					

EK-8. ÖLÇEK UYARLAMA İZNİ



EK-9. ÖLÇEK İSMİ REVİZYON İZNİ



EK-10. GÖRÜŞÜ ALINAN UZMANLARIN LİSTESİ

Prof. Dr. Ayşe AKIN	Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD Kadın – Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi
Prof. Dr. Derya TANRIVERDİ	Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD
Prof. Dr. Serap EJDER APAY	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Ebelik AD
Doç. Dr. Dilek POTUR	Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD
Doç. Dr. Ebru GÖZÜYEŞİL	Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Ebelik AD
Doç. Dr. Funda BUDAK	İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD
Doç. Dr. Nevin ÇITAK BİLGİN	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD
Doç. Dr. Nurcan KIRCA	Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD
Doç. Dr. Özlem KARABULUTLU	Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Ebelik AD
Doç. Dr. Songül AKTAŞ	Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Ebelik AD

*Uzmanların unvan ve isimleri alfabetik sıraya göre sıralanmıştır.